

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
II. ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	4
III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	5
i. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	5
ii. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	10
IV. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ	14
i. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	14
ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	20
iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ	26
iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ	28
V. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	30
i. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	30
ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	37
iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	51
iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	54

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βάσει του Άρθρου 58 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014, ο Υπουργός Οικονομικών είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των δημοσιονομικών κινδύνων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά. Σύμφωνα με το πιο πάνω Άρθρο, ο Υπουργός Οικονομικών ετοιμάζει και υποβάλλει έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων μαζί με τον ετήσιο κρατικό Προϋπολογισμό, αναλύοντας τους πιθανούς δημοσιονομικούς κινδύνους που έχει αναγνωρίσει. Στην Έκθεση αναφέρονται επίσης και μέτρα για μετριασμό των κινδύνων αυτών.

Η Έκθεση λαμβάνει υπόψη τις κύριες αιτίες από όπου προέρχονται οι κίνδυνοι και οι οποίοι δύναται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά. Σε γενικές γραμμές, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προέρχονται τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό. Από πλευράς του εσωτερικού περιβάλλοντος, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές:

- Από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις σε βάρος της Δημοκρατίας που δύναται να προκύψουν από δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης και αφορούν υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων καθώς και σε σχέση με αποφάσεις της πολιτείας για αποκοπές στις απολαβές των εργαζομένων και συνταξιούχων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Σημειώνονται ιδιαίτερα οι επικείμενες αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου σε σχέση με τις προσφυγές εργαζομένων και συνταξιούχων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα έναντι της ψήφισης του περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμου (Ν.168/2012).
- Από τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας λόγω του ψηλού ακόμα ποσοστού μη-εξυπηρετούμενων δανείων.
- Από ενδεχόμενη επιβράδυνση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας ή χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.
- Από ενδεχόμενες υποχρεώσεις που πηγάζουν από κρατικές εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια προς εταιρείες, κρατικούς οργανισμούς και επιχειρήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Καταγράφονται, επίσης, δυνητικοί εξωτερικοί κίνδυνοι. Το οικονομικό περιβάλλον στις Η.Π.Α., Ε.Ε. και ευρωζώνη εξακολουθεί να είναι σχετικά ασταθές και σε ορισμένες περιπτώσεις οι τάσεις επιβράδυνσης ή/και ύφεσης είναι προφανείς, με συνακόλουθες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία. Επιπρόσθετα των πιο πάνω, τυχόν άτακτη έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο, κυρίως στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου, που αποτελεί σημαντική αγορά για την κυπριακή οικονομία.

II. ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν κυρίως από:

- Δικαστικές αποφάσεις που είναι σε εκκρεμότητα εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας κυρίως σε σχέση με τις αποφάσεις της πολιτείας για αποκοπές στις απολαβές των εργαζομένων και συνταξιούχων του δημοσίου και ευρύτερου δημοσίου τομέα.
- Αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο με αρνητικές επιπτώσεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και, κατά συνέπεια, θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο, κατά κύριο λόγο, στις επιδόσεις των δημοσίων οικονομικών.
- Καταβολή, εκ μέρους του κράτους, ποσών που αφορούν κυβερνητικές εγγυήσεις που δόθηκαν προς τρίτους.
- Απαλλοτριώσεις γης (λόγω επιπρόσθετων αποζημιώσεων) για τα οποία οι οικονομικές προσφορές που έγιναν από την Κυπριακή Δημοκρατία στους ιδιοκτήτες δεν έχουν γίνει αποδεκτές.
- Κινδύνους που ελλοχεύουν στο τραπεζικό σύστημα, όπως ψηλός δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων, μεταβολές στο εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο κλπ.
- Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των Οντοτήτων δημοσίου δικαίου, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα.
- Διάφορους πολιτικούς κινδύνους.

Τα κύρια μέτρα που έχουν ληφθεί/ θα ληφθούν για μετριασμό των πιο πάνω κινδύνων είναι τα ακόλουθα:

- Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός σχεδιασμός στην βάση ρεαλιστικών παραδοχών και αυστηρή προσήλωση στον στόχο του ισοσκελισμένου προϋπολογισμού.
- Μέτρα ενίσχυσης της ανάπτυξης και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης.
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, περιλαμβανομένης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Παρακολούθηση από το αρμόδιο γραφείο του Γενικού Λογιστηρίου των δανείων που παραχωρήθηκαν με κυβερνητικές εγγυήσεις σε συστηματική βάση.
- Ορθολογική διαχείριση των απαλλοτριώσεων γης, με συμφωνημένα χρονοδιαγράμματα πληρωμών, σύμφωνα με τα κριτήρια που έγκρινε το Υπουργικό Συμβούλιο με σχετική απόφαση του.
- Ενίσχυση νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σύσταση εξωτραπεζικού Φορέα Διαχείρισης Δανείων και ενίσχυση δομών διακυβέρνησης εποπτικών αρχών.
- Κατάλληλη εκπροσώπηση της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώπιον των διεθνών και κυπριακών δικαστηρίων.

III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

ι. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Εισαγωγικά

Οι μακροοικονομικές παραδοχές αποτελούν τη βάση της διαμόρφωσης της εκάστοτε οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής και αντικατοπτρίζονται στην κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Οποιοσδήποτε μεταβολές στις μακροοικονομικές προβλέψεις δύναται να δημιουργήσουν κινδύνους από πλευράς εσόδων και από πλευράς δαπανών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά την πορεία των δημοσίων οικονομικών και τις χρηματοδοτικές ανάγκες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προϋπολογισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε παραμέτρους όπως ο ρυθμός ανάπτυξης (επηρεάζει κυρίως τα έσοδα του κράτους αλλά και τις κοινωνικές παροχές οι οποίες εξαρτώνται από το επίπεδο απασχόλησης) και οι εξελίξεις στα επίπεδα των τιμών (επηρεάζεται η πορεία των δημοσίων εσόδων, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους καθώς και οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζει το κράτος).

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, είναι πολύ σημαντική η στενή παρακολούθηση των μακροοικονομικών εξελίξεων, όπως επίσης και η ανάλυση για το πώς οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν τα δημόσια οικονομικά.

Σημειώνεται ότι, το εγχώριο και κυρίως το διεθνές οικονομικό περιβάλλον συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα. Το οικονομικό περιβάλλον στις Η.Π.Α., Ε.Ε. και ευρωζώνη εξακολουθεί να είναι σχετικά ασταθές και σε ορισμένες περιπτώσεις οι τάσεις επιβράδυνσης ή/και ύφεσης είναι προφανείς, με συνακόλουθες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία. Επίσης, έχουν ενταθεί οι τάσεις προστατευτισμού στο διεθνές εμπόριο, ενώ τυχόν άτακτη έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο, κυρίως στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου, που αποτελεί σημαντική αγορά για την κυπριακή οικονομία.

Στα πλαίσια αυτά, οι μακροοικονομικές προβλέψεις που περιλαμβάνονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2020-2022, όπως αυτό εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 15 Μαΐου 2019, είναι συνετές και ρεαλιστικές, έτσι ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος δημοσιονομικής εκτροπής.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι κύριες παραδοχές σε σχέση με το βασικό/ κεντρικό σενάριο¹ καθώς και οι εκτιμήσεις κινδύνων σε σχέση με το σενάριο αυτό, συνοψίζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

¹ Δηλαδή το σενάριο το οποίο συγκεντρώνει τις μεγαλύτερες πιθανότητες να πραγματοποιηθεί με βάση τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών.

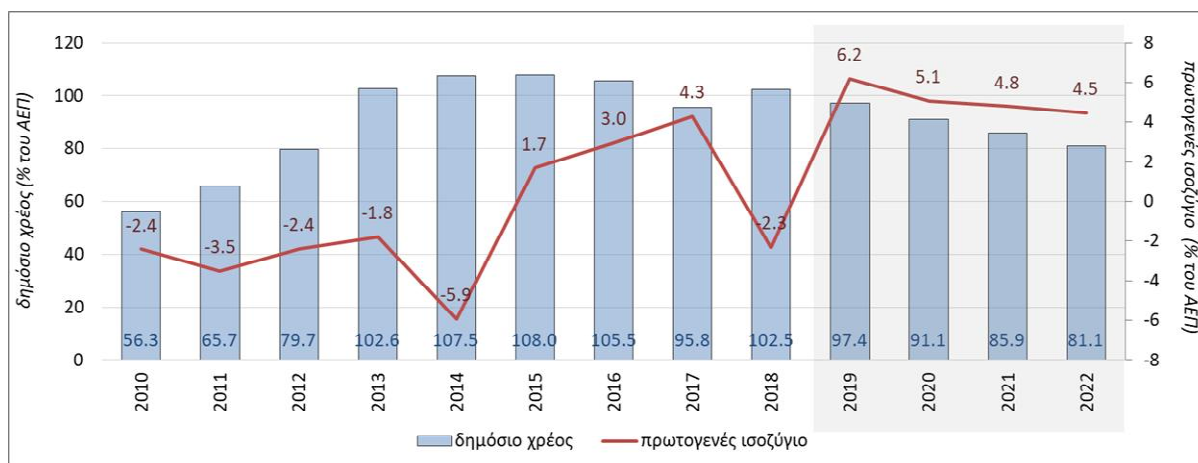
<u>Μακροοικονομικός Δείκτης</u>	<u>Βασικό/ Κεντρικό Σενάριο</u>	<u>Εκτίμηση Κινδύνων</u>
1. Ρυθμός ανάπτυξης	Έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. με συμφωνία	Έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου χωρίς συμφωνία δημιουργώντας παρατεταμένη αβεβαιότητα – αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης με προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β. και αύξηση κόστους δανεισμού για το κράτος).
	Ομαλοποίηση Ρωσικής οικονομίας	Σημαντική επιβράδυνση Ρωσικής οικονομίας ως αποτέλεσμα μείωσης των τιμών πετρελαίου καθώς και περαιτέρω επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και Ρωσίας.
	Ομαλοποίηση ελληνικής οικονομίας	Σημαντική επιδείνωση σε σχέση με την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και ενίσχυση της γενικής αβεβαιότητας.
	Εδραίωση της ανάκαμψης της παγκόσμιας/ευρωπαϊκής οικονομίας	Στασιμότητα παγκόσμιας/ευρωπαϊκής οικονομίας επηρεαζόμενη από τις οικονομικές πολιτικές προστατευτισμού από την Κυβέρνηση των Η.Π.Α.
	Ομαλοποίηση του κυπριακού τραπεζικού τομέα και σταδιακή παροχή ρευστότητας στην αγορά	Επιδείνωση της κατάστασης του τραπεζικού τομέα, περαιτέρω αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, δημιουργία κεφαλαιακών αναγκών και έλλειψη ρευστότητας στην αγορά.
2. Πληθωρισμός	Σταδιακή αύξηση του επιπέδου τιμών δεδομένης της ανάκαμψης της οικονομίας	Στασιμότητα στο επίπεδο τιμών, ως επακόλουθο περιορισμένης ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών. Αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου με αρνητικό αντίκτυπο κυρίως στη ζήτηση αλλά και στην προσφορά αγαθών και υπηρεσιών.

Σημαντική είναι επίσης η ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) του δημόσιου χρέους. Το δημόσιο χρέος εκτιμάται ότι από το 2019 θα τεθεί σε πτωτική πορεία και θα μειωθεί στο 97,4 ως ποσοστό του ΑΕΠ

σε σύγκριση με 102,5% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Ακολούθως προβλέπεται ότι θα περιορισθεί περαιτέρω στο 91,1% του ΑΕΠ το 2020 και ακολούθως στο 85,9% και 81,1% του ΑΕΠ το 2021 και 2022 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο, με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημόσιου χρέους.

Η εξέλιξη του πρωτογενούς ισοζυγίου και του δημόσιου χρέους, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, παρουσιάζεται στο πιο κάτω διάγραμμα:

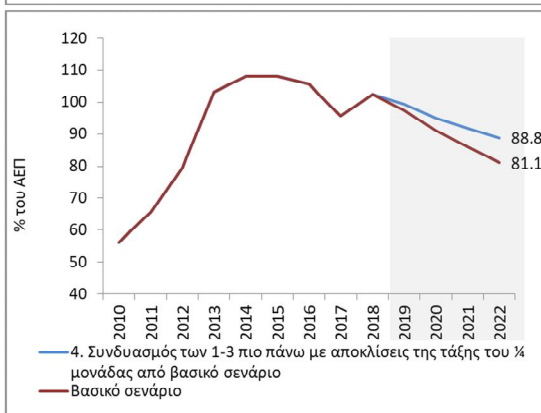
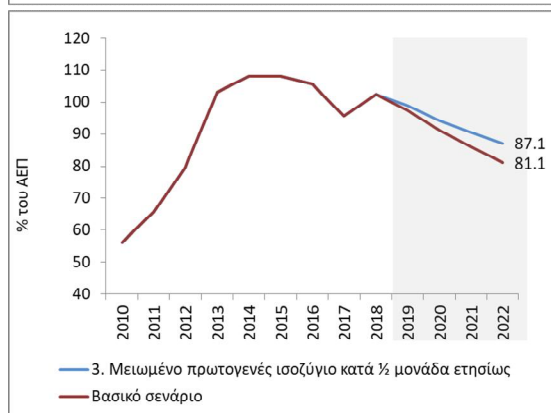
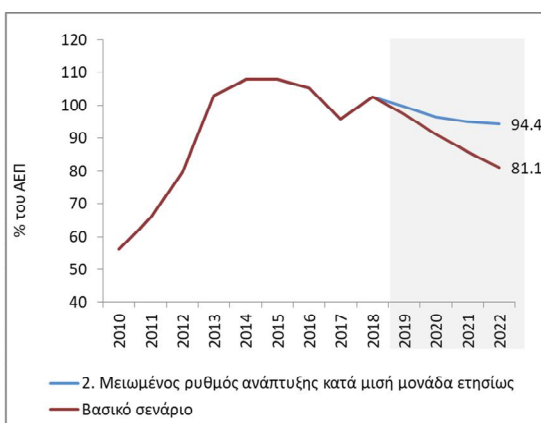
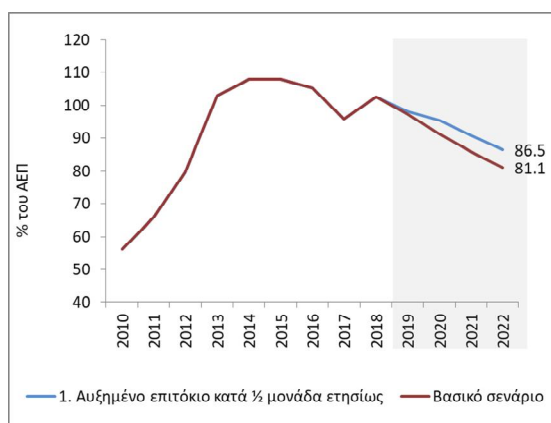
Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 5,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ φθάνοντας το 86,5% του ΑΕΠ το 2022, το δημόσιο χρέος συνεχίζει να παρουσιάζει πτωτική τάση ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 13,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14, φθάνοντας στο 94,4% το 2022. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.
- Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με την απόκλιση να διευρύνεται χρόνο με το χρόνο και να φθάνει τις 6 ποσοστιαίες μονάδες το 2022. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 87,1% του ΑΕΠ το 2022.
- Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του

χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και περιορίζεται στο 88,8% του ΑΕΠ το 2022, αποκλίνοντας από το βασικό σενάριο κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Πιο κάτω παρατίθεται πίνακας και σχετικές γραφικές παραστάσεις με τα αποτελέσματα των σεναρίων ευαισθησίας του δημοσίου χρέους:

Σενάρια Πολιτικής Ευαισθησίας	2018	2019	2020	2021	2022
Βασικό σενάριο	102,5	97,4	91,1	85,9	81,1
1° - Αυξημένο επιτόκιο κατά μισή μονάδα ετησίως	102,5	98,2	95,4	90,8	86,5
2° - Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά μισή μονάδα ετησίως	102,5	99,8	96,4	94,9	94,4
3° - Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά μισή μονάδα ετησίως	102,5	98,9	94,1	90,4	87,1
4° - Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	102,5	99,4	95,1	91,8	88,8

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Το γεγονός και μόνο ότι οι μακροοικονομικές προβλέψεις στις οποίες βασίζεται ο Προϋπολογισμός είναι κατά γενικό κανόνα συνετές και ρεαλιστικές, σημαίνει ότι ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για τα δημόσια οικονομικά.

Σε σχέση με τα δημόσια οικονομικά, οι προβλέψεις είναι επίσης συνετές και ρεαλιστικές, όπως διαφαίνεται από τα πραγματικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, για το 2018 κατά την ετοιμασία του Προϋπολογισμού για το υπό αναφορά έτος, προβλεπόταν πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 2,9% του ΑΕΠ, ενώ το τελικό αποτέλεσμα, εξαιρουμένης της μη-επαναλαμβανόμενης δημοσιονομικής επιβάρυνσης² που προέκυψε από την πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ (ΣΚΤ) στην Ελληνική Τράπεζα, ήταν δημοσιονομικό πλεόνασμα της τάξης της τάξης του 3,4% του ΑΕΠ. Για το 1ο εξάμηνο του 2019, στα πλαίσια της αναθεώρησης των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών για την υποβολή του Προγράμματος Σταθερότητας 2019-22, η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό ισοζύγιο ήταν πλεόνασμα της τάξης του 1,6% του ΑΕΠ, στα ίδια δηλαδή επίπεδα του 1^{ου} εξαμήνου του προηγούμενου χρόνου. Τα τελικά αποτελέσματα για το υπό αναφορά εξάμηνο του τρέχοντος έτους έχουν καταδείξει δημοσιονομικό πλεόνασμα 2,6% του ΑΕΠ, δηλαδή θετική απόκλιση από το στόχο κατά 1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ. Σημειώνεται η μη επαναλαμβανόμενη θετική συνεισφορά στο δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης περίπου κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, κατά το 1ο εξάμηνο του 2019, λόγω της έναρξης καταβολής των εισφορών στο ΓΕΣΥ τρεις μήνες πριν από την έναρξη της πραγματοποίησης δαπανών από το ΓΕΣΥ.

Τονίζεται επίσης ότι, στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο, έχουν περιληφθεί πρόνοιες που διασφαλίζουν σε κάποιο βαθμό την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων ακόμη και σε περίπτωση υλοποίησης κάποιων δημοσιονομικών κινδύνων. Επιπρόσθετα, το βασικό σενάριο στα δημόσια οικονομικά περιλαμβάνει περιθώριο ασφαλείας στο σκέλος των εσόδων αλλά και στο σκέλος των δαπανών.

Επιπρόσθετα, ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος του 2014, περιλαμβάνει πρόνοια για ενεργοποίηση μηχανισμού αυτόματης διόρθωσης, όταν παρατηρηθούν σημαντικές αποκλίσεις από το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή την πορεία προσαρμογής προς αυτόν.

² Κατά το 2018, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης ήταν ελλειμματικό ύψους €989,6 εκ. (-4,8% του ΑΕΠ), συμπεριλαμβανομένης της μη-επαναλαμβανόμενης δημοσιονομικής επιβάρυνσης ύψους €1.684,9 εκ. που προέκυψε από την πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ (ΣΚΤ) στην Ελληνική Τράπεζα (μεθοδολογικός χειρισμός ΕΣΟΛ 2010).

Εισαγωγικά - Κατάσταση κατά τις 31/12/2018

Το δημόσιο χρέος αντιστοιχούσε σε 21.258 εκ. στα τέλη 2018, σημειώνοντας αύξηση από 18.814 εκ. στα τέλη του 2017. Ο δείκτης δημόσιου χρέους ως προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν αυξήθηκε στο 102% από 96% στα τέλη του προηγούμενου έτους, λόγω της κυβερνητικής παρέμβασης για σκοπούς διευκόλυνσης της πώλησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας (ΣΚΤ).

Το μεγαλύτερο μερίδιο του δημόσιου χρέους αποτελούν τα επίσημα δάνεια, δηλαδή δάνεια από διεθνείς οργανισμούς ιδιαίτερα τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων αλλά και διακρατικά από τη Ρωσική Ομοσπονδία, με συνολικό ποσοστό 49% στο δημόσιο χρέος. Τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία αποτελούν τα κυβερνητικά ομόλογα εξωτερικού με συνολικό ποσοστό 28% στο δημόσιο χρέος. Η μέση διάρκεια του χρέους ήταν 5,9 έτη, ενώ του εμπορεύσιμου χρέους, δηλαδή των κυβερνητικών τίτλων εξαιρουμένου των δανείων, ήταν 4,4 έτη. Το χρέος σε κυμαινόμενα και σταθερά επιτόκια αποτελούσε το 37% και 63% του χρέους αντίστοιχα ενώ το χρέος σε ξένο νόμισμα αποτελούσε το 3% του συνολικού δημόσιου χρέους.

Εξελίξεις εντός 2019

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2019, η Κυπριακή Δημοκρατία εξέδωσε με επιτυχία τρία Ευρωπαϊκά Μεσοπρόθεσμα Ομόλογα (EMO-EMTN) διάρκειας 5, 15 και 30 ετών, με απώτερο σκοπό την περαιτέρω επέκταση της καμπύλης επιτοκίων, τη διαχείριση του κινδύνου αναχρηματοδότησης μέσω της εξομάλυνσης του χρονοδιαγράμματος λήξεως χρέους και την επέκταση της επενδυτικής βάσης.

Ανάλυση Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία ληξιπρόθεσμο χρέος πρέπει να αναχρηματοδοτηθεί σε ασυνήθιστα ψηλά επιτόκια ή δεν μπορεί να αναχρηματοδοτηθεί καθόλου.

Ο δείκτης της Μέσης Σταθμικής Διάρκειας του χρέους χρησιμοποιείται ευρέως για καταμέτρηση του κινδύνου αυτού. Στις 31/12/2018, η Μέση Σταθμική Διάρκεια του συνολικού δημόσιου χρέους ήταν 5,9 έτη, ενώ μετά τις συναλλαγές που αφορούσαν την έκδοση των υπό αναφορά EMO, ο δείκτης αυτός αυξήθηκε στα 7 έτη μειώνοντας έτσι σημαντικά τον κίνδυνο αναχρηματοδότησης. Ένας άλλος δείκτης που χρησιμεύει ως ένδειξη συσσώρευσης κινδύνου αναχρηματοδότησης είναι το χρέος που λήγει εντός 5 ετών. Στις 31/12/2018 το χρέος που έληγε εντός πενταετίας ήταν 47% του συνολικού δημόσιου χρέους, ενώ μετά την έκδοση των υπό αναφορά ομολόγων το ποσοστό συσσώρευσης μειώθηκε στο 43% του συνολικού δημόσιου χρέους. Αντίστοιχα το χρέος που λήγει εντός των επόμενων 12 μηνών μειώθηκε οριακά από 11% στο 10,6% του συνολικού δημόσιου χρέους.

Κίνδυνος επιτοκίου

Ο κίνδυνος επιτοκίου πηγάζει από τη δυσκολία εξυπηρέτησης χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια.

Ο Μέσος Χρόνος Αναπροσαρμογής Επιτοκίου είναι ένας περιεκτικός δείκτης για τη μέτρηση του κινδύνου επιτοκίου εφόσον περιλαμβάνει το χρόνο αναπροσαρμογής επιτοκίου κάθε κυμαινόμενου χρέους καθώς και τη λήξη οποιουδήποτε χρέους σε σταθερό επιτόκιο που πρέπει να αναχρηματοδοτηθεί σε νέα

επιτόκια. Ο Μέσος Χρόνος Αναπροσαρμογής Επιτοκίου μετά τις εκδόσεις των υπό αναφορά ομολόγων αυξήθηκε στα 3,0 έτη σε σχέση με 2,7 έτη στις 31/12/2018. Ταυτόχρονα, το σύνολο χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια μειώθηκε στο 34% σε σχέση με 37% στις 31/12/2018. Το σχετικά μεγάλο μερίδιο του χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια, παρά τη βελτίωσή του, σχετίζεται με τον όγκο του δανεισμού από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας(ΕΜΣ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) την περίοδο 2013-2016. Ο δανεισμός αυτός θα συνεχίσει να υφίσταται μέχρι να ξεκινήσει η αποπληρωμή προς το ΔΝΤ και τον ΕΜΣ από το 2020 και 2025 αντίστοιχα.

Συναλλαγματικός κίνδυνος

Από την σκοπιά της διαχείρισης δημόσιου χρέους, ο συναλλαγματικός κίνδυνος σχετίζεται με την μεταβλητότητα στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τον αντίκτυπο που αυτή έχει στην εξυπηρέτηση χρέους και τόκων σε ξένο νόμισμα.

Στο κυπριακό δημόσιο χρέος υπάρχει μόνο ένα μικρό μερίδιο σε ξένο νόμισμα που σχετίζεται με το δάνειο από το ΔΝΤ, εκπεφρασμένο σε Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα, την ειδική μονάδα μέτρησης του Ταμείου. Το ποσοστό του δημόσιου χρέους σε ξένο νόμισμα μετά την έκδοση των ΕΜΟ διατηρήθηκε στο 3% ως ήταν στις 31/12/2018. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τροποποίηση των κατευθυντήριων γραμμών δανεισμού του ΕΜΣ για εκδόσεις σε ξένο νόμισμα από το 2017, αναμένεται να επηρεάσει είτε θετικά είτε αρνητικά το κόστος δανεισμού του ΕΜΣ και κατά συνέπεια το κόστος δανεισμού για την Κυπριακή Δημοκρατία ως δικαιούχο κράτος-μέλος της χρηματοδότησης από το ΕΜΣ και το ΕΤΧΣ.

Κίνδυνος ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας αφορά στο ενδεχόμενο το ύψος των ρευστών διαθεσίμων να μην καλύπτει τις ανάγκες ταμειακών ροών ή/και στην πιθανότητα αδυναμίας άντλησης νέων κεφαλαίων από τις βραχυπρόθεσμες αγορές χρέους.

Από τους διάφορους δείκτες μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας, έχει υιοθετηθεί η περίοδος επιβίωσης (survival period), ως ο δείκτης-στόχος για έλεγχο του κινδύνου αυτού.

Πιστωτικός κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος σχετίζεται με την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων αντισυμβαλλομένων σε χρηματοοικονομικές πράξεις.

Στο παρόν στάδιο, το κράτος δεν προβαίνει σε συναλλαγές παραγώγων, συμφωνιών επαναγοράς (repurchase agreements) ή άλλες πράξεις σε χρηματοοικονομικά προϊόντα από τις οποίες να διατρέχει κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου, στα πλαίσια της διαχείρισης του δημόσιου χρέους. Πιστωτικός κίνδυνος πηγάζει από οποιοσδήποτε επενδύσεις ρευστών διαθεσίμων του κράτους που σκοπό έχουν την απόδοση θετικού επιτοκίου, αντί του αρνητικού επιτοκίου που καταβάλλεται για τις κυβερνητικές καταθέσεις στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Λειτουργικός κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους προαναφερθέντες κινδύνους, έχει ενδογενή χαρακτήρα στους οργανισμούς διαχείρισης δημόσιου χρέους. Αφορά περιπτώσεις σφαλμάτων σε συναλλαγές, ανεπάρκεια στον εσωτερικό έλεγχο, διακοπή ή κατάρρευση λογισμικών συστημάτων, αδυναμίες στη διαφύλαξη εμπιστευτικότητας και ασφάλειας κ.ά.

Εξέλιξη βασικών δεικτών κινδύνου χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους:

	31/12/2012	31/12/2016	31/12/2017	31/12/2018	31/6/2019 Μετά την εκτέλεση των συναλλαγών έκδοσης ΕΜΟ (EMTN)
Μέση Σταθμική Διάρκεια Χρέους (σε έτη)	4,5	7,5	7,0	5,9	7,0
Χρέος που λήγει εντός 5 ετών (% επί συνόλου)	76%	34%	35%	47%	43%
Μέσος Χρόνος Αναπροσαρμογής Επιτοκίου (σε έτη)	2,9	3,0	2,7	2,7	3,0
Ποσοστό Χρέους σε κυμαινόμενο επιτόκιο	12%	46%	46%	37%	34%
Ποσοστό Χρέους σε ξένο νόμισμα	1%	5%	4%	3%	3%

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Κατά το 2018 έγινε αριθμός σημαντικών συναλλαγών με σκοπό την περαιτέρω εξομάλυνση του χρονοδιαγράμματος αποπληρωμής δημόσιου χρέους και την επιμήκυνση της διάρκειας του εμπορεύσιμου χρέους. Οι συναλλαγές διαχείρισης υποχρεώσεων χαρτοφυλακίου το 2018 ανήλθαν στα 808 εκ. ευρώ με προπληρωμή ολόκληρου του οφειλόμενου ποσού των δανείων προς την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) και τη ΣΚΤ. Ως αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών, σε συνάρτηση με τις νέες εκδόσεις ομολόγων, ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης κατά το 2018 μειώθηκε και οι σχετικοί δείκτες σημείωσαν σημαντική βελτίωση (βλ. πίνακα πιο πάνω). Ως αποτέλεσμα των συναλλαγών αυτών, μειώθηκε το μέσο σταθμικό κόστος του δημόσιου χρέους και το ύψος των καταβληθέντων τόκων στο μέλλον.

Περιοριστικό μέτρο αντιστάθμισης του κινδύνου αναχρηματοδότησης – σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα- αποτελεί το απόθεμα ρευστότητας σε ύψος ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των επόμενων 9 μηνών σε κυλιόμενη βάση. Η αποτελεσματικότητα του αποθέματος ρευστότητας αν και είχε αποδυναμωθεί στο τέλος του 2018 λόγω της πρόωρης αποπληρωμής των δανείων που χορηγήθηκαν από την ΚΤΚ και τη ΣΚΤ, εντούτοις, από τις αρχές του 2019 το συνολικό απόθεμα ρευστών διαθεσίμων ενισχύθηκε λόγω των ισχυρών δημοσιονομικών πλεονασμάτων ενώ κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο λόγω των εκδόσεων που ακολούθησαν. Ως αποτέλεσμα, τα τρέχοντα ρευστά διαθέσιμα καλύπτουν τις χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 μηνών. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέρος των κεφαλαίων που αντλήθηκαν από τις εκδόσεις ΕΜΟ χρησιμοποιήθηκαν για την πρόωρη αποπληρωμή του

δανείου που χορηγήθηκε από τη Ρωσική Ομοσπονδία ύψους €1562 εκ., συναλλαγή η οποία εκτελέστηκε στις 2 Σεπτεμβρίου του 2019.

Κίνδυνος επιτοκίου

Για την άμβλυνση του κινδύνου επιτοκίου εκδίδεται χρέος στις πλείστες των περιπτώσεων σε σταθερά επιτόκια και σε όσο μεγαλύτερη διάρκεια είναι εφικτή για την κάθε συναλλαγή.

Συναλλαγματικός κίνδυνος

Η γενικότερη πολιτική όσον αφορά τον συναλλαγματικό κίνδυνο είναι η έκδοση χρέους σε ευρώ μόνο. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος θα περιοριστεί σταδιακά με την αποπληρωμή του δανείου προς το ΔΝΤ την περίοδο 2020-2026.

Κίνδυνος ρευστότητας

Για το 2019 ο στόχος συσσώρευσης επαρκούς ρευστότητας έχει ικανοποιηθεί από τώρα αφού καλύπτονται οι ανάγκες των επόμενων 9 μηνών. Ο στόχος αυτός θα παραμείνει συντηρητικός ωστόσο υπάρχουν κίνδυνοι ομαλούς πρόσβασης στις αγορές, που σχετίζονται τόσο με εξωγενείς όσο και με ενδογενείς παράγοντες όπως ο σταθερός ορίζοντας της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρόλο που το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της Δημοκρατίας βρίσκεται στην επενδυτική βαθμίδα από τρεις Οίκους αξιολόγησης.

Πιστωτικός κίνδυνος

Κατά τη διάρκεια του έτους το κράτος προχώρησε σε αριθμό καταθέσεων σε εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Για αντιστάθμιση του πιστωτικού κινδύνου στις πράξεις καταθέσεων ρευστών διαθεσίμων το ποσό των καταθέσεων εξασφαλίστηκε με στοιχεία ενεργητικού από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ίσης ή μεγαλύτερης αξίας. Η πιστοληπτική αξιολόγηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων βρισκόταν είτε σε σταθερό είτε σε θετικό ορίζοντα.

Σήμερα, η μόνη κατάθεση ρευστών διαθεσίμων της Κυπριακής Δημοκρατίας εκτός της ΚΤΚ είναι ποσό ύψους €3,5 δισ., το οποίο έχει μεταφερθεί στην Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων. Έναντι της κατάθεσης διατέθηκε ως εξασφάλιση το συνολικό χαρτοφυλάκιο περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού που αποτελείται κυρίως από μη-εξυπηρετούμενα δάνεια του οργανισμού ύψους περίπου 7,5 δισ. ευρώ.

Λειτουργικός κίνδυνος

Το Γραφείο Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΓΔΔΧ) έχοντας υιοθετήσει πενταετές σχέδιο δράσης για τη διαχείριση του δημόσιου χρέους, έχει αναγνωρίσει τις κύριες πηγές λειτουργικών και άλλων κινδύνων, όπως την ποιότητα δεδομένων του ΓΔΔΧ, του ανθρώπινου σφάλματος και της απώλειας φήμης συνέπεια των διάφορων συναλλαγών και έχει καθορίσει αριθμό μέτρων για περιορισμό τους. Συγκεκριμένα, το ΓΔΔΧ προχώρησε στην υιοθέτηση ενός σύγχρονου λογισμικού συστήματος για την διαχείριση του δημόσιου χρέους, ενώ προς το τέλος του 2018 υιοθέτησε το νέο πιλοτικό σύστημα της Γραμματείας της Κοινοπολιτείας με το όνομα 'Meridian', η πλήρης λειτουργία του οποίου αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2019. Πρόσθετα έχει δημιουργηθεί σχετικό μητρώο καταγραφής και αξιολόγησης περιστατικών

λειτουργικών κινδύνων ενώ έχει εκπονηθεί εγχειρίδιο εσωτερικών διαδικασιών στο οποίο αποτυπώνονται με σαφήνεια και αξιοπιστία οι διαδικασίες που διέπουν τις λειτουργίες του ΓΔΔΧ.

IV. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

ι. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Εισαγωγικά

Το υπόλοιπο των δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2019 ανέρχεται σε €1.977εκ (2018: €1.953εκ) και αντιστοιχεί σε 4.191 (2018: 4.404) Κυβερνητικές Εγγυήσεις. Το υπόλοιπο αυτό αναλύεται ως ακολούθως:

Πίνακας 1 - Υπόλοιπα Δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση – 31 Μαρτίου 2019 και 2018³

Κατηγορία / Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2019	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2019 (€ 000)	Αρ. Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/2019	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου δανείων) 31/3/2019	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2018	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2018 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	112	281.147	2,67%	15,46%	119	292.858	-11.711
Δήμοι	86	277.146	2,05%	15,24%	88	288.362	-11.216
Κοινοτικά Συμβούλια	26	4.001	0,62%	0,22%	31	4.496	-495
Εταιρίες	32	4.756	0,76%	0,26%	35	4.668	88
Άλλες Εταιρίες	3	12	0,07%	0,00%	3	11	1
Μικρομεσαίες Εταιρίες	29	4.744	0,69%	0,26%	32	4.657	87
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	72	908.967	1,72%	49,98%	76	989.693	-80.726
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	3	25.423	0,07%	1,40%	3	24.197	1.226

³ Η Κυβερνητική Εγγύηση που εκδόθηκε προς όφελος της Ελληνικής Τράπεζας στα πλαίσια πώλησης μέρους του ενεργητικού και παθητικού της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας δεν περιλαμβάνεται στην παρούσα κατάσταση.

Δημόσιοι Οργανισμοί	11	307.008	0,26%	16,88%	12	350.998	-43.990
Συμβούλια Αποχετεύσεως	58	576.536	1,39%	31,70%	61	614.498	-37.962
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	3.913	160.152	93,39%	8,81%	4.129	171.731	-11.579
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	1.319	56.708	31,48%	3,12%	1.396	58.973	-2.265
Στεγαστικά	2.571	102.084	61,36%	5,61%	2.709	111.410	-9.326
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	23	1.360	0,55%	0,08%	24	1.348	12
Ταμεία Προνοίας	2	151	0,05%	0,01%	2	149	2
Ταμεία Προνοίας	2	151	0,05%	0,01%	2	149	2
	4.131	1.355.173	98,59%	74,52%	4.361	1.459.099	-103.926
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	59	463.454	1,41%	25,48%	42	306.603	156.851
Τράπεζες	59	463.454	1,41%	25,48%	42	306.603	156.851
Υπό - Σύνολο	4.190	1.818.627	100,00%	100,00%	4.403	1.765.702	52.925
European Financial Stability Facility (EFSF)	1	121.948			1	150.977	-29.029
Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρίες ⁴		36.534				36.534	0
Σύνολο	4.191	1.977.109			4.404	1.953.213	23.896

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 πιο πάνω και από προηγούμενες μας Εκθέσεις, οι Κυβερνητικές Εγγυήσεις μειώνονται συνεχώς αριθμητικά. Το σύνολο όμως του υπολοίπου των δανείων αυξήθηκε κατά την περίοδο Μαρτίου 2018 - Μαρτίου 2019 κατά €23,89εκ., παρά το γεγονός ότι σχεδόν όλες οι κατηγορίες των εγγυημένων δανείων παρουσίασαν μείωση συνολικού ύψους €103,93εκ.

⁴ Δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση τα οποία δόθηκαν από την πρώην Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα σε Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες στο παρελθόν για πληρωμή των καταθέσεων των προσφύγων.

Η αυξημένη δανειοδότηση που έτυχαν οι κυπριακές τράπεζες από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων στα πλαίσια του Σχεδίου υποβοήθησης των μικρομεσαίων εταιριών στην Κύπρο υπερέκλυαν την προαναφερόμενη μείωση, με αποτέλεσμα στις 31 Μαρτίου 2019 το υπόλοιπο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων να παρουσιάζεται αυξημένο κατά €23,89εκ., σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά.

Για τις μειώσεις που σημειώθηκαν στις άλλες κατηγορίες εγγυημένων δανείων, έχουν συμβάλει οι πιο κάτω παράγοντες:

- η συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- η εφαρμογή νέας πολιτικής για παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (Κυβερνητικές Εγγυήσεις παραχωρούνται μόνο για αναπτυξιακά έργα στην βάση κριτηρίων και δεν παραχωρούνται νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις σε φυσικά πρόσωπα),
- διεκπεραίωση οικονομικής αξιολόγησης όλων των νέων αιτημάτων για παραχώρηση νέας Κυβερνητικής Εγγυήσης, με αποτέλεσμα την μείωση του αριθμού των νέων Εγγυήσεων, και
- αποπληρωμές υφιστάμενων εγγυημένων δανείων.

Αναλύοντας τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 πιο πάνω, φαίνεται ότι:

- Παρόλο που ο αριθμός των Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς όφελος Φυσικών Προσώπων αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνόλου του αριθμού των δανείων (2019: 93,39% - 2018: 93,82%), εντούτοις σε αξία οι εγγυήσεις αυτές αποτελούν μόνο το 8,81% (2018: 9,73%), του συνολικού υπολοίπου των εγγυημένων δανείων στις 31 Μαρτίου του 2019. Το φαινόμενο αυτό είναι διαχρονικό.
- Από το σύνολο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων στις 31 Μαρτίου 2019, ένα πολύ μικρό % της τάξης του 1,72% (2018: 1,73%), αντιστοιχεί σε εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος. Το μικρό όμως αυτό % των Κυβερνητικών Εγγυήσεων, αντιστοιχεί στο 49,98% (2018: 56,06%) του υπολοίπου των εγγυημένων δανείων της αντίστοιχης περιόδου.

Τα δάνεια που παραχωρούνται σε Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος προορίζονται για τη διεκπεραίωση μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από την πιο πάνω κατηγορία δανείων / Κυβερνητικών Εγγυήσεων είναι πολύ μικρός, αφού το % Μη Εξυπηρέτησης τους είναι πολύ μικρό (βλέπε Πίνακα 2 πιο κάτω).
- Ένα άλλο μικρό ποσοστό σε αριθμό εγγυήσεων της τάξης του 2,67% (2018: 2,70%) αφορά εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το μικρό αυτό συγκριτικά % αντιστοιχεί στο 15,46% του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2019 (2018: 16,59%).

Να σημειωθεί ότι, η Κυβέρνηση από 1 Ιανουαρίου 2018 έχει αναλάβει την αποπληρωμή όλων των πληρωτέων δόσεων των δανείων της πιο πάνω κατηγορίας.

Κατάσταση δανείων

Πιο κάτω παρουσιάζεται η κατάσταση δανείων με Κυβερνητική Εγγυήση στις 31 Μαρτίου 2019 συγκριτικά με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2018:

Πίνακας 2 – Μη εξυπηρετούμενα / Εξυπηρετούμενα – 31 Μαρτίου 2019 ν 2018

Κατηγορία / Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2019	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2019 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2019 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2018	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2018 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Μη - Εξυπηρετούμενα	1.241	112.248	6,17%	1.293	118.210	-5.962
Εταιρίες	31	3.881	0,21%	35	4.668	-787
Άλλες Εταιρίες	3	12	0,00%	3	11	1
Μικρομεσαίες Εταιρίες	28	3.869	0,21%	32	4.657	-788
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	1.173	81.174	4,47%	1.216	81.015	159
Γεωργικά	1	34	0,00%	1	32	2
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	634	41.632	2,29%	666	41.197	435
Στεγαστικά	522	38.319	2,11%	534	38.751	-432
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	16	1.189	0,07%	15	1.035	154
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	20	1.183	0,06%	25	7.733	-6.550
Δήμοι	1	186	0,01%	3	5.950	-5.764
Κοινοτικά Συμβούλια	19	997	0,05%	22	1.782	-785
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	10	25.987	1,43%	10	24.773	1.214
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος ⁵	3	25.423	1,40%	3	24.196	1.227
Συμβούλια Αποχετεύσεως	7	564	0,03%	7	576	-12
Χρηματοπιστωτικοί	7	20	0,00%	7	19	1

⁵ Τα υπόλοιπα των Ταμείων Προνοίας δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα κατάσταση.

Οργανισμοί						
Τράπεζες	7	20	0,00%	7	19	1
Εξυπηρετούμενα	2.947	1.706.227	93,83%	3.108	1.647.343	58.884
Εταιρίες	1	874	0,05%	0	0	874
Μικρομεσαίες Εταιρίες	1	874	0,05%	0	0	874
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	2.740	78.977	4,35%	2.913	90.715	-11.738
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	684	15.041	0,83%	729	17.743	-2.702
Στεγαστικά	2.049	63.764	3,51%	2.175	72.658	-8.894
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	7	170	0,01%	9	312	-142
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	92	279.962	15,40%	94	285.125	-5.163
Δήμοι	85	276.959	15,23%	85	282.410	-5.451
Κοινοτικά Συμβούλια	7	3.003	0,17%	9	2.714	289
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	62	882.979	48,55%	66	964.919	-81.940
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	11	307.007	16,88%	12	350.997	-43.990
Συμβούλια Αποχρετώσεως	51	575.972	31,67%	54	613.921	-37.949
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	52	463.432	25,48%	35	306.583	156.849
Τράπεζες	52	463.432	25,48%	35	306.583	156.849
Σύνολο	4.188	1.818.475	100,00%	4.401	1.765.553	52.922

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 2, 93,83% (2018: 93,30%) του συνολικού υπολοίπου δανείων στις 31 Μαρτίου 2019 ήταν Εξυπηρετούμενα, ενώ το υπόλοιπο 6,17% (2018: 6,70%) έχει κατηγοριοποιηθεί από τους εμπλεκόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Από το σύνολο των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, ο μεγαλύτερος αριθμός (2019: 1.173 από τα 1.241 - 2018: 1.216 από τα 1.293 ή 94,52% - 2018: 94,05%), αφορά δάνεια που παραχωρήθηκαν σε φυσικά πρόσωπα.

Για τα πιο πάνω δάνεια, οι εξασφαλίσεις που παραχωρήθηκαν κατά τη λήψη του δανείου ήταν ακίνητη περιουσία στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου. Ως εκ τούτου, η οποιαδήποτε καταβολή Κυβερνητικής Εγγύησης για την πιο πάνω κατηγορία δανείων, πιθανώς να μην ανακτηθεί λόγω μη ύπαρξης ουσιαστικών εξασφαλίσεων.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί επιπρόσθετα ότι από τον πιο πάνω αριθμό Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, για 423 δάνεια, συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2019 €40.387.913 έχουν κληθεί οι Κυβερνητικές τους Εγγυήσεις, αλλά δεν έχουν πληρωθεί ακόμη, ενώ για άλλα 43 Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία είχε κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και έχει πληρωθεί, παραμένει ένα μικρό υπόλοιπο της τάξης του €79.015.

Ανάλυση Κινδύνων

Για υπολογισμό των κινδύνων καταβολής χρημάτων ή/και δημιουργίας ζημιών που πιθανώς να υποστεί η Κυβέρνηση στο μέλλον λόγω της σύνθεσης του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου Κυβερνητικών Εγγυήσεων, λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, όπως:

- οι κατηγορίες δανείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων και ο πιστοληπτικός κίνδυνος του κάθε δανείου/δανειολήπτη ξεχωριστά,
- κατά πόσο υπάρχουν δάνεια των οποίων η Κυβερνητική Εγγύηση έχει κληθεί για πληρωμή,
- το ύψος των Εξυπηρετούμενων / Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- η απόδοση των αναδιαρθρωμένων δανείων,
- το είδος της Κυβερνητικής Εγγύησης,
- εξασφαλίσεις που διαθέτουν τα πιο πάνω δάνεια, κλπ.

Έχοντας υπόψη:

- το ύψος των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων (περίπου €112,25εκ στις 31 Μαρτίου 2019),
- το γεγονός ότι από τα πιο πάνω Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, 466 δάνεια συνολικού υπολοίπου €40,47εκ στις 31 Μαρτίου 2019 έχει ήδη κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους, και
- τον κίνδυνο να κληθούν και άλλες Κυβερνητικές Εγγυήσεις Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, πέραν από αυτές που έχουν ήδη κληθεί (ειδικά εγγυήσεις δανείων τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό και παραμένουν σε εκκρεμότητα),

ο κίνδυνος καταβολής ποσού μεταξύ €40,5εκ - €112,25εκ στο άμεσο μέλλον είναι ορατός.

Να σημειωθεί ότι, τυχόν εξασφαλίσεις που πιθανώς να διαθέτουν τα δάνεια για τα οποία κλήθηκε ή θα κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση, θα μειώσει τις πιθανές ζημιές της Κυβέρνησης από τις αποπληρωμές των Εγγυήσεων. Το ύψος των τελικών ζημιών θα εξαρτηθεί, τόσο από το καθαρό ποσό ανάκτησης (ποσό

ανάκτησης μείον κόστη ανάκτησης) όσο και από το χρονικό διάστημα ανάκτησης των οποιονδήποτε ποσών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Ο κίνδυνος αποπληρωμής υφιστάμενων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (ειδικά για τα δάνεια που έχει κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και για τα δάνεια τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό) είναι μεγάλος. Σε αυτό το ενδεχόμενο η Κυβέρνηση μπορεί μόνο να μειώσει την όποια πιθανή ζημιά της, μέσω διαδικασιών ανάκτησης των καταβληθέντων ποσών από τους πρωτοφειλέτες / εγγυητές του δανείου.

Παρόλο που οι διαδικασίες αυτές είναι και χρονοβόρες και δαπανηρές και ορισμένες φορές το κόστος ανάκτησης μπορεί να μην είναι το αναμενόμενο, εντούτοις οι διαδικασίες ανάκτησης μπορεί να επιφέρουν κάποια έσοδα που θα μειώσουν τις ζημιές της Κυβέρνησης από την καταβολή Εγγυήσεων που έχουν κληθεί ή που αναμένεται να κληθούν για πληρωμή.

Επίσης, για μετριασμό της πιστωτικής έκθεσης της Κυβέρνησης από τα Εγγυημένα, Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, έχουν ετοιμαστεί διάφορα Σχέδια μέσω των οποίων θα παραχωρούνται στους πρωτοφειλέτες κίνητρα αναδιάρθρωσης των δανείων τους με σταδιακή μακροχρόνια αποπληρωμή τους ή/και άμεση αποπληρωμή των υπολοίπων αυτών με μερική διαγραφή.

Για τις νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται με την νέα πολιτική της Κυβέρνησης, ο κίνδυνος πρόκλησης ζημιάς στο μέλλον έχει μειωθεί αφού:

- έχει δημιουργηθεί ένα πιο ορθολογιστικό πλαίσιο διαχείρισης των Κυβερνητικών Εγγυήσεων,
- οι νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται έχουν μειωθεί κατά πολύ αφού αυτές παραχωρούνται στη βάση κριτηρίων,
- οποιαδήποτε αιτήματα παραχώρησης νέων Εγγυήσεων αξιολογούνται, τόσο από οικονομικής άποψης του δανειολήπτη όσο και από πλευράς πιστωτικών κινδύνων, προτού εγκριθεί οποιοδήποτε αίτημα, και
- γίνεται πιο επισταμένη και συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων. Στα πλαίσια αυτά οι απευθείας επαφές με τους δανειολήπτες και τα εμπλεκόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα.

II. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Εισαγωγικά

Τα Δάνεια που παραχωρήθηκαν, είτε απευθείας από την Κυβέρνηση, είτε με Κυβερνητικά Κεφάλαια μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την 31 Δεκεμβρίου 2018 ανήλθαν σε €905.604.856 (2017: €957.690.779) και κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

	2018	2017
	€ 000	€ 000
Ξένες Κυβερνήσεις (i)	109.788	109.788
Δήμοι (ii)	27.865	26.522
Κοινοτικά Συμβούλια (ii)	2.331	2.465
Συμβούλια Αποχετεύσεως (ii)	13.491	14.570
Οργανισμοί Δημόσιου Δικαίου και Άλλοι Οργανισμοί (iii)	676.053	739.228
Εταιρείες και Άλλοι Ιδιωτικοί Οργανισμοί (iv)	34.080	23.037
Άλλα Παγιοποιημένα Δάνεια λόγω της Τουρκικής Εισβολής (v)	41.996	42.080
Σύνολο	905.604	957.690

(i) Δάνειο που παραχωρήθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της Ελλάδας που συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

(ii) Συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Δήμων, Κοινοτικών Συμβουλίων και Συμβουλίων Αποχετεύσεων για ανάκτηση οφειλών που προέκυψαν από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων.

(iii) Τα μεγαλύτερα ποσά δόθηκαν:

- στον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών - €385,40εκ (2017: €401,00εκ), για υλοποίηση των σκοπών ίδρυσης του (δανειοδότηση σε δικαιούχους πρόσφυγες),
- στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης - €139,47εκ (2017: €148,3εκ) για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής του Κράτους,
- στο Ανεξάρτητο Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης - €87,50εκ (2017: €116,7εκ). Το Ταμείο αυτό συστάθηκε με βάση τον περί της Σύστασης και Λειτουργίας Ανεξάρτητου Ταμείου Ανακεφαλαιοποίησης Νόμου του 2015 και στόχο έχει την ανακεφαλαιοποίηση πιστωτικών ιδρυμάτων, και
- στον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης - €62,05εκ (2017:€70,3εκ) με σκοπό την εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά και Μέτρια Εισοδήματα.

(iv) Δάνεια που προέκυψαν κυρίως από συμφωνία μεταξύ του Κράτους και Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για παραχώρηση κεφαλαίων ψηλού επιχειρηματικού κινδύνου. Τα δάνεια αυτά δόθηκαν σε ιδιωτικούς οργανισμούς με σκοπό την συμμετοχή τους στο μετοχικό κεφάλαιο ανταγωνιστικών κυπριακών επιχειρήσεων του παραγωγικού τομέα.

(v) Τα παγιοποιημένα δάνεια λόγω τουρκικής εισβολής το 1974, αφορούν κυρίως:

- δάνειο που παραχωρήθηκε στην πρώην Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα με σκοπό την αποπληρωμή προσφυγικών καταθέσεων σε εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες (€36,53εκ),
- δάνειο προς την Αρχή Λιμένων Κύπρου που αφορά την αξία των περιουσιακών στοιχείων λιμανιών που είναι κάτω από τουρκική κατοχή (€2,81εκ), και
- δάνειο προς το Συμβούλιο Αποχετεύσεως Λευκωσίας για την κατασκευή αποχετευτικών έργων στην κατεχόμενη Λευκωσία (€2,36εκ).

Κατάσταση Δανείων

(α) Δάνειο προς τον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Τα πιο κάτω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (ΚΦΙΚΒ) με βάση το Σχέδιο Αποκατάστασης Προπολεμικής Φερεγγυότητας. Τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για τον πιο πάνω σκοπό, παραχωρούνται από την Κυβέρνηση προς τον Κεντρικό Φορέα υπό μορφή δανείου και οι αποπληρωμές των δανειοληπτών επιστρέφονται στην Κυβέρνηση μέσω του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δανείων αυτών (2019: 90,94% - 2018: 89,2%) παραχωρήθηκαν για Σπουδαστικούς σκοπούς (βλέπε πιο κάτω Πίνακα):

Κατηγορία δανείων	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2019			2018		
	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2019	Υπόλοιπο 31/3/2019 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2019 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2018	Υπόλοιπο 31/3/2018 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2018 € 000
Σπουδαστικά	19.298	349.138	25.492	19.083	348.964	24.933
Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	602	8.528	3.046	593	8.572	2.761
Για νέα δημιουργημένα ζευγάρια	1.110	6.304	3.263	1.508	7.950	3.125
Επαγγελματικά	200	4.322	3.171	205	4.175	3.038
Για Σωματεία και Οργανώσεις	11	1.250	451	12	1.277	307
Σύνολο	21.221	369.542	35.423	21.401	370.938	34.164

Εξυπηρετούμενα ⁶	16.830	275.621	699	16.668	270.688	743
Μη Εξυπηρετούμενα	4.391	93.921	34.724	4.733	100.250	33.421
Σύνολο	21.221	369.542	35.423	21.401	370.938	34.164

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω στοιχεία, στις 31 Μαρτίου 2019, δάνεια με υπόλοιπο €93,92εκ (2018: €100,25εκ) ή ποσοστό 25,42% (2018: 27,03%) έχουν κατηγοριοποιηθεί ως Μη Εξυπηρετούμενα. Από τα δάνεια αυτά, ποσό ύψους €34,72εκ (2018: €33,42εκ) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

(β) Δάνειο προς τον Οργανισμό Χρηματοδότησεως Στέγης για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης

Για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης, η Κυβέρνηση παραχώρησε κεφάλαια στον Οργανισμό Χρηματοδότησεως Στέγης για δανειοδότηση σε διάφορες ομάδες δικαιούχων με βάση συγκεκριμένα Στεγαστικά Σχέδια. Η αποπληρωμή των πιο πάνω δανείων, επιστρέφεται στην Κυβέρνηση.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων στις 31 Μαρτίου 2019 σε σύγκριση με το 2018 έχει ως ακολούθως:

Κατηγορία δανείων	Δάνεια με Κεφάλαια της Κυβέρνησης					
	2019			2018		
	Αριθμός δανείων 31/3/2019	Υπόλοιπο 31/3/2019 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2019 € 000	Αριθμός δανείων 31/3/2018	Υπόλοιπο 31/3/2018 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2018 € 000
Ζευγαριών σε ακριτικές περιοχές	843	15.891	5.657	924	17.050	4.938
Αναζωογόνησης περιοχής πράσινης γραμμής	231	8.327	2.575	245	8.899	2.337
Για Στεγαστικά Σχέδια Κοινοτήτων κάτω των 500 κατοίκων	473	13.165	3.080	578	14.391	2.758

⁶ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου, δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Για Στεγαστικά Σχέδια Αγροτικών περιοχών	1	37	21	1	38	20
Για Στεγαστικά Σχέδια Πολυτέκνων	37	1.637	439	40	1.723	473
Για Στεγαστικά Σχέδια Αναπήρων	13	396	80	21	544	73
Σε ζευγάρια με χαμηλά και μέτρια εισοδήματα	972	98.311	13.367	1.003	103.596	11.584
Σύνολο	2.570	137.764	25.219	2.812	146.242	22.183
Εξυπηρετούμενα⁷	1.396	62.889	221	1.608	71.595	292
Μη Εξυπηρετούμενα	1.174	74.875	24.998	1.204	74.648	21.891
Σύνολο	2.570	137.764	25.219	2.812	146.242	22.183

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πιο πάνω Πίνακα, ποσό ύψους €74,88εκ (2018: 74,65εκ) ή ποσοστό 54,35% (2018: 51,04%) του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2019 ήταν Μη Εξυπηρετούμενα.

Να σημειωθεί ότι από τα πιο πάνω Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια στις 31 Μαρτίου 2019, για 61 δάνεια με υπόλοιπο €51.06εκ (2018: 40 δάνεια – υπόλοιπο €48.70εκ), ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης έχει προχωρήσει σε τερματισμό Συμβολαίων ή/και λήψη δικαστικών μέτρων.

(γ) Δάνειο προς τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης

Το Δάνειο που παραχωρήθηκε προς τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης (ΚΟΑΓ), στόχο είχε την αγορά γης για ανέγερση κατοικιών και πώληση τους προς χαμηλά αμειβομένους.

Ο ΚΟΑΓ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας κεφάλαια της Κυβέρνησης για εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα (ΣΣΧΑ) το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Μετά το 2012 ο ΚΟΑΓ,

⁷ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

με οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, τερμάτισε την πώληση κατοικιών/διαμερισμάτων μέσω του Σχεδίου Στέγασης Χαμηλά Αμειβομένων και όσες μονάδες ανεγέρθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ διατέθηκαν σε αριθμό αγοραστών με βάση Σχέδιο Στέγασης Μέτρια Αμειβομένων.

Να σημειωθεί ότι, η κυριότητα των κατοικιών που παραχωρούνται μέσω του ΚΟΑΓ παραμένει στον πιο πάνω Οργανισμό μέχρι την πλήρη αποπληρωμή των δανείων.

Ο αριθμός των δανείων που παραχωρήθηκαν σε χαμηλά αμειβομένους και διαθέτουν υπόλοιπο ύψους €51.625.263 (2018:€54.580.278) κατά την 31 Μαρτίου 2019 ανέρχεται σε 758 (2018: 769). Ποσό ύψους €8.541.158 (2018: €7.671.740) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων κατά την προαναφερόμενη ημερομηνία είχε ως ακολούθως:

- Εξυπηρετούμενα: 225 – υπόλοιπο €10.387.267 (2018: €13.739.660),
- Μη Εξυπηρετούμενα: 533 – υπόλοιπο €41.237.996 (2018: €40.840.618),

Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 116 από τα 533 Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια.

Τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ σε μέτρια αμειβομένους ανέρχονται σε 94 κατά την 31η Μαρτίου 2019 (2018: 94). Το υπόλοιπο των εν λόγω δανείων κατά την προαναφερθείσα ημερομηνία ανήλθε σε €5.243.915 (2018: €5.207.724), εκ των οποίων €124.998 (2018: €83.561) αφορούν καθυστερημένες δόσεις.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί ότι ο ΚΟΑΓ έχει καταβάλει στην Κυβέρνηση όλες τις εκκρεμείς οφειλές του αναφορικά με το πιο πάνω Σχέδιο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2017. Επίσης, προωθείται η υπογραφή Συμφωνίας η οποία θα διέπει τις μελλοντικές οικονομικές υποχρεώσεις των δύο μερών (Κυβέρνησης – ΚΟΑΓ). Η Σύμβαση αυτή βρίσκεται ενώπιον της Νομικής Υπηρεσίας για νομοτεχνικό έλεγχο.

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται πιο πάνω, ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων, ειδικά από τα δάνεια που έχουν δοθεί μέσω του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών και του Οργανισμού Χρηματοδοτήσεως Στέγης είναι ορατός.

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού Μη Εξυπηρετούμενων δανείων και ειδικά δανείων με μεγάλη χρονική περίοδο καθυστέρησης ως επίσης και η παραπομπή δανείων σε δικαστικές διαδικασίες λόγω μη

ανταπόκρισης των πρωτοφειλετών τους, εγκυμονεί κινδύνους απώλειας χρημάτων από την Κυβέρνηση ή/και τελικής ζημιάς προς το Δημόσιο, αφού τα πιο πάνω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με κεφάλαια της Κυβέρνησης και η μη είσπραξη τους θα αποτελέσει μελλοντική ζημιά στο Δημόσιο.

Ως εκ τούτου, έχοντας υπόψη τα πιο πάνω στοιχεία, ο μεγαλύτερος κίνδυνος απώλειας χρημάτων για την Κυβέρνηση παρουσιάζεται στα δάνεια που είχαν δοθεί σε Οργανισμούς Δημοσίου Δικαίου και άλλους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς για παραχώρηση δανείων σε φυσικά πρόσωπα στα πλαίσια διαφόρων Πολιτικών της Κυβέρνησης ή/και εφαρμογής νομοθεσιών και η μέχρι σήμερα παρακολούθηση τους από τους εμπλεκόμενους οργανισμούς δεν ήταν η αναμενόμενη.

Επίσης, μεγάλος είναι και ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από τα δάνεια που είναι παγιοποιημένα για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω Τουρκικής εισβολής.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Οι προαναφερόμενοι κίνδυνοι μπορεί να μετριαστούν μόνο με την πιο στενή και επισταμένη παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων από τους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την παρακολούθηση των δανείων αυτών.

Επίσης, κατά την διάρκεια αναδιαρθρώσεων των πιο πάνω δανείων θα πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για βιώσιμες αναδιαρθρώσεις. Νέα δάνεια να δίδονται μόνο μετά από ενδελεχή αξιολόγηση της εξοφλητικής ικανότητας των πρωτοφειλετών και την διασφάλιση της βιωσιμότητας των δανείων και να μην παραχωρούνται δάνεια χωρίς επαρκείς εξασφαλίσεις.

Πέραν των πιο πάνω, η Κυβέρνηση θα πρέπει να ασκεί πιο επισταμένα εποπτικό έλεγχο των οργανισμών που διαχειρίζονται Κεφάλαια της Κυβέρνησης, για είσπραξη όσο το δυνατό μεγαλύτερου ποσοστού των καθυστερημένων δόσεων και μη ύπαρξης νέων καθυστερήσεων.

iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Εισαγωγικά

Κατά την 31^η Δεκεμβρίου, 2018 εκκρεμούσαν αριθμός δικαστικών αγωγών εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς επίσης και εναντίον των Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου και Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είτε από υπαλλήλους είτε από τρίτους το κόστος των οποίων δεν μπορεί να προβλεφθεί. Οι δικαστικές αγωγές αφορούν:

(α) Κεντρική Κυβέρνηση

- Αγωγές δημοσίων υπαλλήλων για τις μειώσεις των απολαβών και των συντάξεων στην κρατική υπηρεσία και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα βάσει του περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο, καθώς επίσης και αγωγές για τις παγοποιήσεις των προσαυξήσεων.
- Αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.
- Αγωγές τρίτων για οικονομικές απαιτήσεις από συμβόλαια για εκτέλεση κυβερνητικών έργων και συμβόλαια συντήρησης.
- Αγωγές τρίτων για ατυχήματα/ τραυματισμούς που συνέβησαν και κατά την εκτίμηση των εναγόντων την ευθύνη φέρει η Κυπριακή Δημοκρατία.
- Αγωγές τρίτων για απαλλοτριώσεις στοιχείων πάγιου ενεργητικού (κυρίως γης) που κατά την εκτίμηση των εναγόντων έχουν υποστεί οικονομική ζημιά είτε αυτή αφορά την εκτιμώμενη αξία της απαλλοτριωθείσας γης ή/και πιθανά διαφυγόντα κέρδη από τη μη χρήση των εν λόγω στοιχείων πάγιου ενεργητικού.

(β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών/ μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

(γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών / μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

Ανάλυση Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση:

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν σε περίπτωση που εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου εναντίον της Δημοκρατίας οπότε επιβάλλεται η καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων στους ενάγοντες. Σε περίπτωση που οι χρηματικές αποζημιώσεις είναι ψηλές τότε επηρεάζονται αρνητικά τα δημόσια οικονομικά και κατά συνέπεια η μη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα.

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι θα προκύψουν κυρίως από:

- την καταβολή των αποκοπών στις απολαβές στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, σε περίπτωση επικύρωσης των αποφάσεων του Διοικητικού Δικαστηρίου από το Ανώτατο Δικαστήριο, και αφορούν τις αγωγές υπαλλήλων και συνταξιούχων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα βάσει του περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και

Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο. Σε περίπτωση επικύρωσης της αρχικής απόφασης που πάρθηκε από το Διοικητικό Δικαστήριο η συνολική δημοσιονομική επίπτωση θα ανέλθει στα 844 εκ. ευρώ μέχρι το 2023. Σημειώνεται ότι, οι εξοικονομήσεις για το κράτος από τις μειώσεις των απολαβών και συντάξεων για το έτος 2018 ανήλθε στα 256,6 εκ. ευρώ ενώ το αντίστοιχο ποσό για το 2017 ανήλθε στα 265,3 εκ. ευρώ.

- από δικαστικές αποφάσεις που αφορούν αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.

(β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ):

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προέρχονται από τα ΝΠΔΔ και από τις ΑΤΑ και αφορούν είτε αγωγές τρίτων είτε αγωγές υπαλλήλων κατά των οντοτήτων αυτών.

iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ

Εισαγωγικά

Η απαλλοτρίωση αφορά αναγκαστική, σύμφωνη με το νόμο και με καθορισμένη αποζημίωση, εξαγορά από το κράτος της ακίνητης περιουσίας κάποιου ιδιοκτήτη, για λόγους δημόσιας ανάγκης ή ωφέλειας. Συνήθως το κράτος προχωρεί σε απαλλοτριώσεις ιδιωτικής περιουσίας για δημιουργία έργων υποδομών ή για άλλους σκοπούς και καταβάλλει στους ιδιοκτήτες αντίστοιχο χρηματικό αντίτιμο με βάση την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας που απαλλοτριώνεται σε αγοραίες τιμές. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει και ανταλλαγή ιδιωτικής γης με κρατική ισόποσης αξίας.

Λόγω εκτέλεσης μεγάλου αριθμού έργων υποδομής στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σε συνδυασμό με τα ψηλά επιτόκια που καταβάλλονταν από τη μη έγκαιρη καταβολή της αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες (επιτόκιο 9%) και την έλλειψη καθορισμένης πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση μεγάλων οφειλών / υποχρεώσεων του δημόσιου προς τους ιδιοκτήτες γης.

Το Μάιο του 2014 έχει ψηφιστεί νομοθεσία η οποία προνοεί μείωση του πληρωτέου τόκου από 9% σε 3% για ληξιπρόθεσμες οφειλές που αφορούν απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης. Σημειώνεται ότι, με σημερινά δεδομένα το ύψος του επιτοκίου εξακολουθεί να είναι ψηλό αφού ο μέσος όρος του επιτοκίου καταθέσεων που παραχωρούν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί δεν ξεπερνά το 0,4%. Τονίζεται ότι ο καθορισμός της πολιτικής απαλλοτριώσεων γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο με μία σειρά από αποφάσεις του.

Κατά την 31 Δεκεμβρίου, 2018 σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας οι συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις (συμπεριλαμβανομένων και των τόκων) προς τους ιδιοκτήτες γης τους οποίους η γη απαλλοτριώθηκε για υλοποίηση αναπτυξιακών ή άλλων έργων (αρχαιολογικοί χώροι, ανάγκες εθνικής φρουράς) ανερχόταν στα 217,3 εκ. ευρώ σε σχέση με 270,8 εκ. ευρώ τέλος του 2017, δηλαδή το ύψος του οφειλόμενου ποσού για απαλλοτριώσεις μειώθηκε κατά 20% ενώ σε σχέση με το τέλος του 2012 τα οφειλόμενα ποσά για απαλλοτριώσεις μειώθηκαν κατά 57% αφού το οφειλόμενο ποσό ανερχόταν τότε στα €508 εκ. Πρόσθετα, σημειώνεται ότι από τις συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις, ποσό ύψους 134,4 εκ. ευρώ ή το 62% έχει συμφωνηθεί και έγινε αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες των υπό

απαλλοτριώση τεμαχίων ενώ το υπόλοιπο οφειλόμενο ποσό ύψους 82,8 εκ. ευρώ ή το 38% δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες.

Για εξόφληση των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης περιλαμβάνεται ετησίως πρόνοια στον Προϋπολογισμό που κυμαίνεται γύρω στα 74 εκ. ευρώ περίπου.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης (κεφάλαιο και τόκοι) καθώς και τα καταβληθέντα ποσά για τα έτη 2017-2018. Σημειώνεται ότι, η διαφορά που προκύπτει από το υπόλοιπο έκαστου έτους και των αποπληρωμών αφορά νέες απαλλοτριώσεις γης.

	Οφειλόμενο ποσό 1.1.2017			Καταβληθέν ποσό εντός το 2017 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2018			Καταβληθέν ποσό εντός το 2018 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2019		
	Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.		Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.		Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.
Σύνολο	116,091	214,122	330,213	73,188	113,432	157,413	270,845	64,654	82,803	134,465	217,268
Κεφάλαιο	73,768	133,362	207,131	53,916	70,786	90,003	160,789	47,254	56,115	74,739	130,854
Τόκος	42,323	80,760	123,082	17,931	42,646	67,410	110,056	16,864	26,687	59,727	86,414
Επαγγελματικά Έξοδα				1,341				536			

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που δημιουργούνται για την Κυπριακή Δημοκρατία είναι οι ακόλουθοι:

- Οι κάτοχοι της απαλλοτριωθείσας γης οι οποίοι δεν αποδέχθηκαν την προσφορά του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η εκτίμηση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων καθώς και το τελικό ύψος της αποζημίωσης.
- Περαιτέρω αύξηση του συνολικού οφειλομένου ποσού των απαλλοτριώσεων λόγω περιορισμένων πιστώσεων που περιλαμβάνονται ετήσια στον προϋπολογισμό για εξόφληση των εν λόγω υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα παρατείνεται ο χρόνος αποπληρωμής των υποχρεώσεων και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης των οφειλών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Για μετριασμό του κινδύνου των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας γης και για μείωση της επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών έχουν ληφθεί τα πιο κάτω μέτρα:

- Οι αποπληρωμές των οφειλών γίνονται με βάση τη χρονολογική σειρά αρχίζοντας από τις παλαιότερες όπου το επιτόκιο αποπληρωμής είναι ψηλότερο σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Το κράτος βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με ιδιοκτήτες απαλλοτριωμένων τεμαχίων γης για επιστροφή τους στους ιδιοκτήτες τους αφού τα τεμάχια αυτά αν και απαλλοτριώθηκαν δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση τους για το σκοπό για τον οποίο απαλλοτριώθηκαν.
- Νέες απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης γίνονται με φειδώ και νοουμένου ότι το έργο είναι ώριμο για υλοποίηση και οι πιστώσεις περιλαμβάνονται στον κρατικό προϋπολογισμό.

V. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

i. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Εισαγωγικά

Η Κύπρος κατάφερε να αντιμετωπίσει με επιτυχία μια βαθιά κρίση που είχε φθάσει στο αποκορύφωμά της το 2013, και να ενδυναμώσει την ανθεκτικότητα της οικονομίας της. Εντούτοις, προκλήσεις παραμένουν.

Ο κύριος σκοπός αυτής της έκθεσης είναι ο εντοπισμός των σημαντικότερων δημοσιονομικών κινδύνων, οι οποίοι πηγάζουν από τις δραστηριότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και εισήγηση μέτρων περιορισμού των κινδύνων και αντιμετώπισης των αδυναμιών.

Κύρια χαρακτηριστικά του τραπεζικού τομέα

Η κυπριακή οικονομία παρουσίαζε μέχρι το 2013 ανισοσκελίες στα δημόσια οικονομικά καθώς και διαρθρωτικά προβλήματα. Περαιτέρω, η χαλαρότητα στη διοχέτευση δανείων και πόρων στην οικονομία και η υπερμεγέθης ρευστότητα επέφεραν υπερβολική πιστωτική επέκταση. Αυτή προκάλεσε μια υπερβολική ανάπτυξη (φούσκα) στον τομέα των ακινήτων και οδήγησε σε μη βιώσιμα επίπεδα δανεισμού στα εγχώρια νοικοκυριά και επιχειρήσεις, με δυσμενείς επιπτώσεις συστημικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την οικονομία.

Για αντιμετώπιση των πιο πάνω αναφερόμενων προκλήσεων, η Κυπριακή Δημοκρατία εντάχθηκε το 2013 σε πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής το οποίο κάλυπτε τα δημόσια οικονομικά, τα διαρθρωτικά θέματα και τον τραπεζικό τομέα. Η εφαρμογή του προγράμματος είχε θετικά αποτελέσματα. Η ανάπτυξη επανήλθε σε θετικούς ρυθμούς, η ανεργία τέθηκε σε πτωτική τροχιά και οι ανισορροπίες στα δημόσια οικονομικά διορθώθηκαν, ενώ η κεφαλαιακή επάρκεια και η ρευστότητα των τραπεζών ενδυναμώθηκε.

Η αγορά ακινήτων και οι τιμές των ακινήτων μειώθηκαν σημαντικά τα τελευταία χρόνια, και ο τραπεζικός τομέας έχει συρρικνωθεί σε πιο βιώσιμα επίπεδα. Συγκεκριμένα, το σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα, κατά τις 31/12/2018, ήταν 2.9 φορές το μέγεθος του ΑΕΠ, αισθητά μειωμένο σε σχέση με αυτό πριν την κρίση (2012), όταν ανερχόταν σε 6.3 φορές το μέγεθος του ΑΕΠ.

Ορισμένοι δείκτες που αντικατοπτρίζουν την κατάσταση του τραπεζικού τομέα από την κρίση μέχρι σήμερα, παρουσιάζονται πιο κάτω:

	2014	2015	2016	2017	2018
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές αγοράς) €εκ.	€ 17,610	€ 17,746	€ 18,490	€ 19,649	€ 20,731
Σύνολο υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα €εκ.	€ 68,244	€ 66,359	€ 61,016	€ 62,068	€ 55,405
Ποσοστό υποχρεώσεων επί του ΑΕΠ	388%	374%	335%	323%	267%
Κατάσταση των τραπεζών					
- Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας	14.20%	15.70%	15.90%	14.90%	15%
- Καταθέσεις πελατών €εκ.	€ 46,124	€ 45,968	€ 49,009	€ 49,402	€ 47,864
- Δάνεια €εκ.	€ 59,749	€ 60,180	€ 52,511	€ 49,219	€ 34,088
- Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις (ΜΕΧ) €εκ.	€ 28,383	€ 27,290	€ 24,345	€ 20,902	€ 10,395
- ΜΕΧ ως % των συνολικών δανείων	46.1%	43.5%	46.4%	42.5%	30.5%
Άλλοι δείκτες					
- Επέκταση δανεισμού ιδιωτικού τομέα (εξαιρουμένων Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού)	-0.80%	1.40%	-2.48%	-3.39%	-2.98%
- Επέκταση τιμών οικιστικών ακινήτων	-8,8%	-4,3%	-0,9%	1,5%	1,5%
- Έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ) - (εξαιρουμένων διεθνών επιχειρήσεων)	-4,3%	-1,5%	-5,1%	-8,4%	-7,0%
- Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση (% ΑΕΠ) - (εξαιρουμένων διεθνών επιχειρήσεων)	-147,0%	-145,0%	-123,0%	-121,0%	-114,7%

Οι μεγαλύτερες συστημικές τράπεζες της Κύπρου έλαβαν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της κεφαλαιακής τους θέσης:

- Η Τράπεζα Κύπρου ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2014, μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ύψους €1 δισ. Από τις 19 Ιανουαρίου 2017, η Bank of Cyprus Holdings Public Limited Company έχει εισαχθεί για διαπραγμάτευση στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών του Λονδίνου ('LSE'), πέραν της Κύριας Αγοράς του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου ('ΧΑΚ'), στοχεύοντας σε διεύρυνση της βάσης των επενδυτών. Το 2018 ενίσχυσε την κεφαλαιακή της θέση α) με την πώληση χαρτοφυλακίου μη

εξυπηρετούμενων δανείων με την ονομασία Helix στο Apollo Global Management LLC ύψους €2,8 δισ. (εκ των οποίων €2,7 δισ. αφορούν μη εξυπηρετούμενα δάνεια) τα οποία έχουν ως ενυπόθηκες εξασφαλίσεις ακίνητη περιουσία (ημ. ανακοίνωσης 28/08/2018) και β) με την έκδοση Χρεογράφου Προσθέτου Κεφαλαίου Κατηγορίας 1 με ονομαστική αξία ύψους €220 εκ. στις 19 Δεκεμβρίου 2018.

- Η Ελληνική Τράπεζα ανακεφαλαιοποιήθηκε επιτυχώς από ιδιώτες επενδυτές, μέσω αύξησης κεφαλαίου ύψους €201 εκατ. το 2014. Στις 3/9/2018 ολοκληρώθηκε η μεταφορά μέρους των εργασιών της πρώην Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας στη βάση της συμφωνίας που υπογράφηκε στις 25/6/2018. Η αξία των περιουσιακών στοιχείων που μεταφέρθηκε στην Ελληνική ήταν €9,3 δισ. και των περιουσιακών υποχρεώσεων ήταν €8,97 δισ. και καταβλήθηκε το ποσό των €74,2 εκ. στην ΣΚΤ. Στις 15/3/2019 ολοκληρώθηκε η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά €150εκ. (€100εκ μέσω εξασφαλισμένης έκδοσης δικαιωμάτων προτίμησης και €50εκ μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης).
- Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (ΣΚΤ) ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2014 από το κράτος, με ποσό ύψους €1,5 δισ. σε αντάλλαγμα το 99% των μετοχών της, ενώ παραχωρήθηκε επίσης επιπλέον ποσό ύψους €175 εκ. το Δεκέμβριο του 2015. Το 2018 διαπιστώθηκε έλλειμμα κεφαλαίων στην ΣΚΤ τα οποία δεν μπορούσε να καλύψει το κράτος σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο. Ως εκ τούτου μεταξύ των επιλογών επικράτησε η πώληση μέρους του ενεργητικού και παθητικού της ΣΚΤ και έγινε αποδεκτή πρόταση για απόκτηση μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ από την Ελληνική Τράπεζα που οδήγησε στην κατάθεση της τραπεζικής άδειας από την ΣΚΤ και στη σύσταση εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων, η οποία αδειοδοτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) και διαχειρίζεται το χαρτοφυλάκιο των εναπομεινάντων δανείων ύψους €7,5 δισ. (€6,99 δισ. μη εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο και €0,5 εκ. εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο) και χαρτοφυλάκιο ακινήτων ύψους περίπου €0,6 δισ.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω ενεργειών, κατά τις 31 Δεκεμβρίου 2018, οι δείκτες κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων (CET1) των εγχώριων τραπεζών διαμορφώθηκαν στο 12,1% για την Τράπεζα Κύπρου (15,4% αναπροσαρμοσμένα για το «Helix»), και 15,8% (15/03/2019: 18,95%) για την Ελληνική Τράπεζα, ικανοποιώντας τις εποπτικές απαιτήσεις για ελάχιστα κεφάλαια.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα μειώθηκαν στα €47,9 δισ. τον Δεκέμβριο του 2018, έναντι €49,4 δισ. τον Δεκέμβριο του 2017 που οφείλεται σε εκροές καταθέσεων λόγω ανησυχιών που αφορούσαν τη ΣΚΤ και τη ψήφιση οδηγίας από την ΚΤΚ που αφορούσε τις εταιρείες «κέλυφος» (shell companies) λόγω της οποίας έκλεισαν σχετικοί λογαριασμοί. Το σύνολο δανείων από τις κυπριακές τράπεζες μειώθηκε στα €34,1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2018, έναντι €49,2 δισ. τον Δεκέμβριο του 2017 και €52,5 δισ. τον Δεκέμβριο του 2016, υπογραμμίζοντας την συνεχή προσπάθεια για απομόχλευση στις κυπριακές τράπεζες, καθώς και την πώληση του χαρτοφυλακίου «Helix» της Τράπεζας Κύπρου και την μεταφορά εκτός τραπεζικού συστήματος του εναπομεινάντος χαρτοφυλακίου της πρώην ΣΚΤ.

Οι νέες πιστώσεις προς την οικονομία σημειώνουν σταδιακά αυξητική τάση, επηρεαζόμενες θετικά από τα χαμηλά επίπεδα δανειστικών επιτοκίων, τις ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες και την αυξανόμενη ζήτηση. Κατά το 2018, το σύνολο νέου δανεισμού, εξαιρουμένων των αναδιαρθρώσεων, ανήλθε σε €1.929 εκ. (€2.141 εκ. το 2017) προς τα Μη Χρηματοδοτικά Ιδρύματα, και σε €1.215 εκ. (€1.087 εκ. το 2017) προς Νοικοκυριά. Τα στεγαστικά δάνεια αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων προς νοικοκυριά με

72% κατά το Δεκέμβριο του 2018, ενώ τα λοιπά δάνεια αναλογούν σε 115% και τα καταναλωτικά δάνεια σε 13%.

Οι τιμές των οικιστικών ακινήτων σημειώνουν, από τα μέσα του 2016, μια ελαφρά ανοδική τάση η οποία συνεχίστηκε και το 2017 και το 2018. Σε ετήσια βάση, ο Δείκτης Τιμών Κατοικιών (ΔΤΚ) αυξήθηκε το 2018 κατά 1,5%. Η μεγαλύτερη άνοδος στα ακίνητα καταγράφεται στις τουριστικές περιοχές, ιδιαίτερα στην Αμμόχωστο και τη Λεμεσό.

Οι Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις (ΜΕΧ) εμφανίζουν σημάδια σταδιακής βελτίωσης, ενισχυόμενα από την αύξηση των αναδιαρθρώσεων. Σε απόλυτους αριθμούς, οι συνολικές μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις μειώθηκαν το 2018 κατά €10,5 δισ., στα €10,4 δισ. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς τις ΜΕΧ (δείκτης κάλυψης) παρουσίασε αύξηση στο 51,3% στο τέλος Δεκεμβρίου του 2018 σε σύγκριση με 47,3% τον Δεκέμβριο του 2017. Το ποσοστό των χορηγήσεων που έχουν αναδιαρθρωθεί, ανήλθε το Δεκέμβριο του 2018 στο 19,5% του συνόλου των χορηγήσεων.

Από τις 4 Νοεμβρίου 2014, οι συστημικές τράπεζες εποπτεύονται απευθείας από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ) ενώ οι λιγότερο συστημικές τράπεζες εποπτεύονται έμμεσα από τον ΕΕΜ μέσω της ΚΤΚ.

Οικονομική κατάσταση του ιδιωτικού τομέα

Τα εγχώρια νοικοκυριά και οι μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ), εξακολουθούν να είναι υπερχρεωμένες, μολονότι τα πιο πρόσφατα στοιχεία υποδηλώνουν σταδιακή μείωση του χρέους τους. Συγκεκριμένα, το χρέος του μη χρηματοοικονομικού ιδιωτικού τομέα έφθασε στο 215,4% (με βάση τα μη ενοποιημένα στατιστικά στοιχεία) του ΑΕΠ στο τέλος Σεπτεμβρίου 2018, έχοντας σημειώσει πτώση από 247% το Σεπτέμβριο του 2017. Το χρέος των νοικοκυριών ανήλθε στο 96,9% του ΑΕΠ τέλος Σεπτεμβρίου 2018, σε σύγκριση με 111,2% του ΑΕΠ το Σεπτέμβριο του 2017. Το χρέος των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ έφθασε στο 118,5% στο τέλος Σεπτεμβρίου 2018, έναντι 135,3% το Σεπτέμβριο του 2017. Σημειώνεται ότι το χρέος των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ παρουσιάζεται κατόπιν εξαίρεσης των δανείων των Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού (ΟΕΣ) (κυρίως πλοιοκτήτριες ΟΕΣ), οι οποίες ταξινομούνται ως κάτοικοι Κύπρου, παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων τους δεν έχουν σχέση με την εγχώρια οικονομία. Σημειώνεται ότι ο δανεισμός των ΟΕΣ είναι εξωτερικός ή εξασφαλισμένος με καταθέσεις, διότι αποτελεί πιο αντιπροσωπευτικό δείκτη για το προφίλ κινδύνου της κυπριακής οικονομίας, και ως εκ τούτου δεν διασυνδέεται απόλυτα με την κυπριακή οικονομία.

Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών αυξήθηκε στο 107,1% του ΑΕΠ τον Σεπτέμβριο του 2018, σε σύγκριση με 104,5% τον Σεπτέμβριο του 2017. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των ΜΧΕ προς το ΑΕΠ είναι αρνητική, δηλαδή τα χρηματοοικονομικά στοιχεία παθητικού υπερβαίνουν αυτά του ενεργητικού και παρουσιάζουν μείωση στο 98,8% στο τέλος Σεπτεμβρίου 2018 σε σύγκριση με 121,6% στο τέλος Σεπτεμβρίου 2017.

Ανάλυση Κινδύνων

A. Δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από τον χρηματοπιστωτικό τομέα

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια

Οι κύριοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που σχετίζονται με τον χρηματοπιστωτικό τομέα προέρχονται από το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων και του ιδιωτικού χρέους, τα οποία επηρεάζουν

αρνητικά την παροχή νέων δανείων προς την οικονομία και ως επακόλουθο την αύξηση του ΑΕΠ και της κερδοφορίας των τραπεζών, με αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια φορολογικά έσοδα.

Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων (ΣΕΚ)

Ένας από τους κύριους στόχους των μεταρρυθμίσεων που επιδιώκονται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις μιας ενδεχόμενης τραπεζικής κρίσης στην υπόλοιπη οικονομία. Στα πλαίσια αυτά, οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων (2014/59/ΕΕ) καθώς και για το σύστημα εγγύησης καταθέσεων (2014/49/ΕΕ) ενσωματώθηκαν πλήρως στην κυπριακή νομοθεσία από τον Φεβρουάριο 2016.

Το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (ΣΕΚ), το οποίο αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα, συστάθηκε και λειτουργεί στην Κύπρο από το 2010. Μέλη του ΣΕΚ είναι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν σε άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όλα τα υποκαταστήματα στην Κύπρο ξένων τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημειώνεται ότι το ΣΕΚ στην Κύπρο ενεργοποιήθηκε για την αποζημίωση των εγγυημένων καταθέσεων στην FBME Bank Ltd – Cyprus Branch (2016-2018). Τα υποκαταστήματα τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βρίσκονται στην Κύπρο, καλύπτονται από τα αντίστοιχα συστήματα εγγύησης καταθέσεων των χωρών τους. Το ΣΕΚ ενεργοποιείται εφόσον διαπιστωθεί ότι συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα που είναι μέλος του, αδυνατεί να αποπληρώσει τους καταθέτες του. Το ανώτατο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται ανά καταθέτη ανά αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα, ανέρχεται σε €100.000. Κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης ενός καταθέτη, τα ποσά των υπαρχουσών καταθέσεων θα συμψηφίζονται με οποιαδήποτε υπόλοιπα δανείων ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων που έχουν παραχωρηθεί από το καλυπτόμενο ίδρυμα στον καταθέτη καθώς και με οποιαδήποτε ποσά που αποτελούν ανταπαίτηση του καλυπτόμενου ιδρύματος και για τα οποία το καλυπτόμενο ίδρυμα έχει το δικαίωμα συμψηφισμού.

Το Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων πρέπει να συσσωρεύσει μέχρι τον Ιούλιο του 2024, μέσω συνεισφορών των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι μέλη του ΣΕΚ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,8% των καλυπτόμενων καταθέσεων.

Β. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Στην Κύπρο λειτουργούν δύο ταμεία αποζημίωσης των επενδυτών, το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ (ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ) και το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών (ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών).

Η λειτουργία αυτών των ταμείων διέπεται από τον περί Επενδυτικών Υπηρεσιών και Δραστηριοτήτων και Ρυθμιζόμενων Αγορών Νόμο (περί Επενδυτικών Υπηρεσιών Νόμος) ο οποίος τροποποιήθηκε το 2004 με σκοπό την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 97/9/ΕΚ σχετικά με τα συστήματα αποζημίωσης των επενδυτών. Με βάση αυτή τη νομοθεσία, οι δύο αρμόδιες εποπτικές αρχές, δηλαδή η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (ΕΚΚ) προέβησαν στην έκδοση των σχετικών Κανονισμών, που περιγράφουν με λεπτομέρεια τη λειτουργία αυτών των ταμείων.

Ο σκοπός αυτών των ΤΑΕ είναι η εξασφάλιση των απαιτήσεων των καλυπτόμενων πελατών έναντι των μελών του ΤΑΕ με την καταβολή αποζημιώσεων, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Όλοι οι μη επαγγελματίες επενδυτές πελάτες ενός μέλους του ΤΑΕ μπορούν να ζητήσουν αποζημίωση για αξιώσεις κατά το εν λόγω μέλος που απορρέουν από τις καλυπτόμενες υπηρεσίες, υπό την προϋπόθεση ότι η τράπεζα ή η ΕΠΕΥ δεν είναι σε θέση, λόγω της οικονομικής της κατάστασης (α) να αποδώσει στους καλυπτόμενους της πελάτες του κεφάλαια που τους οφείλονται ή κεφάλαια τα οποία τους ανήκουν (β) να παραδώσει στους καλυπτόμενους πελάτες χρηματοοικονομικά μέσα που τους ανήκουν και τα οποία η τράπεζα ή ΕΠΕΥ κατέχει, διαχειρίζεται ή φυλάσσει για λογαριασμό τους.

Το μέγιστο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους επιλέξιμους πελάτες είναι 20 χιλιάδες ευρώ. Η εν λόγω κάλυψη ισχύει για το συνολικό ποσό των απαιτήσεων από τον αιτούντα έναντι ενός μέλους του ΤΑΕ, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα και τον τόπο παροχής της υπηρεσίας.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων ή οι τράπεζες, πληρώνουν ετήσια εισφορά στο αντίστοιχο ΤΑΕ, η οποία έχει ως ανώτατο όριο σωρευτικής συνεισφοράς το 0,5% των επιλέξιμων κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών μέσων. Τα μέλη των Ταμείων, μπορεί να κληθούν να καταβάλουν και έκτακτη συμπληρωματική εισφορά για την κάλυψη των απαιτήσεων από τους πελάτες συγκεκριμένου μέλους, εάν προκύψει τέτοια ανάγκη.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Σε σχέση με ασφαλιστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες συνταξιοδοτικών παροχών, στην Κύπρο δεν υπάρχουν ακόμη συστήματα αποζημίωσης που να τις καλύπτουν. Ούτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν σχετικές Οδηγίες για συστήματα αποζημίωσης για τις ασφαλιστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες συνταξιοδοτικών παροχών. Σημειώνεται ότι για τις ασφαλιστικές υπηρεσίες, στο παρόν στάδιο, διεξάγεται μελέτη από την ΕΕ σχετικά με το καθεστώς τέτοιων συστημάτων αποζημίωσης στα ΚΜ.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

A. Δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από τον χρηματοπιστωτικό τομέα

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ)

Για τη σταδιακή ομαλοποίηση του κυπριακού χρηματοπιστωτικού συστήματος προωθήθηκαν ενέργειες στη βάση των πιο κάτω βασικών πυλώνων:

(α) Την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του νομικού πλαισίου σχετικά με τη διαχείριση των ΜΕΔ και την αντιμετώπιση των στρατηγικών κακοπληρωτών,

(β) την εφαρμογή του σχεδίου «ΕΣΤΙΑ» τον Ιούλιο του 2019 και το οποίο απευθύνεται σε ΜΕΔ με υποθήκη την πρώτη κατοικία του δανειολήπτη,

(γ) την μετατροπή της ΣΚΤ σε Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων ως αποτέλεσμα της πώλησης μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων στην Ελληνική Τράπεζα.

Ως αποτέλεσμα της συναλλαγής για τη ΣΚΤ, το μέγεθος του τραπεζικού τομέα έχει μειωθεί από 344% σε 288% του ΑΕΠ, στο τέλος του 2018, ενώ θεωρείται πιθανή μεγαλύτερη πτώση δεδομένης της συνεχιζόμενης δανειακής απομόχλευσης που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια. Το 2019 και το 2020

εκτιμάται περαιτέρω μείωση των ΜΕΔ λόγω της εφαρμογής του Σχεδίου «ΕΣΤΙΑ», της νέας πώλησης χαρτοφυλακίου ΜΕΔ από τραπεζικά ιδρύματα, της συνέχισης των αναδιαρθρώσεων και της ανταλλαγής χρέους με ακίνητα (Debt to Asset Swap) και της επαναταξινόμησης αναδιαρθρωμένων δανείων σε εξυπηρετούμενα. Αυτές οι προβλέψεις δεν λαμβάνουν υπόψη τις θετικές επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν λόγω των μεταρρυθμίσεων που προωθούνται για την αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων μέσω νομικών και κανονιστικών αλλαγών.

Η βελτιωμένη κεφαλαιακή θέση και ρευστότητα, καθώς και η βελτίωση της οργανικής κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων έχουν ενισχύσει την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα και δρουν αντισταθμιστικά στους προαναφερθέντες δημοσιονομικούς κινδύνους.

Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων (ΣΕΚ)

Οι στόχοι της εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τη σχετική Ευρωπαϊκή Οδηγία για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία, είναι:

- να διασφαλιστεί η συνέχεια των κρίσιμων λειτουργιών των τραπεζών σε περιπτώσεις τραπεζικών κρίσεων,
- να αποφευχθούν σημαντικές επιπτώσεις στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, ιδίως με την πρόληψη της μετάδοσης, και
- να προστατευθούν τόσο οι δημόσιοι πόροι (με την ελαχιστοποίηση της εξάρτησης από έκτακτη δημόσια χρηματοπιστωτική στήριξη), όσο και οι καλυμμένοι καταθέτες (όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως).

Για να επιτευχθούν οι πιο πάνω στόχοι, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, όταν πρόκειται να εφαρμόσουν τα εργαλεία εξυγίανσης και να ασκήσουν τις εξουσίες εξυγίανσης, οι αρχές εξυγίανσης να λαμβάνουν κάθε ενδεδειγμένο μέτρο, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι η δράση εξυγίανσης λαμβάνεται, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με την αρχή ότι οι μέτοχοι του ιδρύματος υπό εξυγίανση αναλαμβάνουν πρώτοι τις ζημίες και οι πιστωτές του ιδρύματος υπό εξυγίανση αναλαμβάνουν ζημίες μετά τους μετόχους, σύμφωνα με τη σειρά προτεραιότητας των απαιτήσεών τους στο πλαίσιο των κανονικών διαδικασιών αφερεγγυότητας.

Στο παρόν στάδιο, διενεργούνται συζητήσεις με στόχο τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Προστασίας Καταθέσεων (European Deposit Insurance System, EDIS), το οποίο θα βοηθήσει περαιτέρω στην απάμβλυνση των επιπτώσεων μιας ενδεχόμενης μελλοντικής τραπεζικής κρίσης στην οικονομία και στα δημόσια οικονομικά.

B. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Με βάση τις διατάξεις της σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του εθνικού δικαίου, τα παραπάνω ταμεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τα μέλη τους. Ως εκ τούτου, το κράτος δεν φέρει καμία ευθύνη για την αποζημίωση των επενδυτών.

Σημειώνεται επίσης ότι, δεδομένου ότι τα χρήματα και τα χρηματοπιστωτικά μέσα των πελατών, διαχωρίζονται από εκείνα των ΕΠΕΥ ή των τραπεζών και ότι οι αρμόδιες εποπτικές αρχές, είναι επιφορτισμένες να ελέγχουν την εκπλήρωση αυτής της απαίτησης, η πιθανή απώλεια για τους επενδυτές μετριάζεται.

Επί του παρόντος, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου βρίσκεται στο στάδιο αναθεώρησης του πλαισίου που διέπει τις συνεισφορές στα ταμεία αποζημιώσεων από τα μέλη τους, με σκοπό να υιοθετήσει ένα πλαίσιο συνεισφορών με βάση τους κινδύνους που αφορούν οι καλυπτόμενες υπηρεσίες, με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της προστασίας των επενδυτών.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Οι ασφαλιστικές εταιρείες λειτουργούν από την 1^η Ιανουαρίου 2016 στο νέο κανονιστικό πλαίσιο της Φερεγγυότητας II, το οποίο αναγκάζει τις ασφαλιστικές εταιρείες να γίνουν πιο ισχυρές και ανθεκτικές σε οικονομικά σοκ.

Όσον αφορά τα συνταξιοδοτικά ταμεία, που λειτουργούν ως επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (IORP), η πλειοψηφία τους είναι καθορισμένων εισφορών. Συνεπώς, οι όποιες απώλειες βαραίνουν αποκλειστικά τα μέλη των ταμείων. Όσον αφορά τα ταμεία καθορισμένων παροχών, τα οποία είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό, αυτά αφορούν σχεδόν εξ ολοκλήρου Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Επίσης, έχουν τροχοδρομηθεί διαδικασίες για την ενίσχυση και συνένωση της εποπτείας του ασφαλιστικού τομέα και του τομέα ταμείων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών, οι οποίες αναμένεται να ολοκληρωθούν κατά το 2019. Η εφαρμογή τέτοιας πολιτικής θα ενισχύσει την εποπτεία του τομέα αυτού και τη λήψη έγκαιρων εποπτικών ενεργειών όταν χρειαστούν.

ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Εισαγωγικά

Στις Οντότητες Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ) περιλαμβάνονται:

- σαράντα δύο (42) Δημόσιοι Οργανισμοί με νομική μορφή Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ),
- επτά (7) Κρατικές Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Δικαίου (ΚΕΙΔ),
- ένα (1) Ίδρυμα (εγγεγραμμένο με βάση τον περί Σωματείων και Ιδρυμάτων Νόμο) και
- ένα (1) Καταπίστευμα.

Το μέγεθος της κάθε οντότητας, ο αριθμός του προσωπικού της όπως και το ύψος του προϋπολογισμού της ποικίλουν ανάλογα με το μέγεθος, το σκοπό/ δραστηριότητα των ΟΔΔ, κλπ. Οι λειτουργίες των οντοτήτων αυτών βασίζονται και ρυθμίζονται με βάση σχετικές Νομοθεσίες και καλύπτουν τα πιο κάτω:

(α) την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών κοινής ωφελείας όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ηλεκτρική ενέργεια, το νερό και οι αποχετεύσεις,

(β) την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών όπως για παράδειγμα η προώθηση της εκπαίδευσης, ο πολιτισμός, η στέγαση, ο αθλητισμός και ο τουρισμός, και

(γ) Ρυθμιστικές Αρχές.

A. Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

Σύμφωνα με τη φύση των εργασιών τους τα σαράντα δύο (42) ΝΠΔΔ έχουν διαχωριστεί σε τέσσερις (4) υποκατηγορίες:

- α. Οργανισμοί που ασκούν εμπορική δραστηριότητα,
- β. Οργανισμοί που εφαρμόζουν την κυβερνητική πολιτική,
- γ. Ρυθμιστικές Αρχές και
- δ. Ακαδημαϊκά Ιδρύματα.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από ΝΠΔΔ και με βάση τις ελεγμένες ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις τους για το 2018 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία⁸ για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του κάθε Οργανισμού. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το χρέος προς ίδια κεφάλαια.

Σε γενικές γραμμές, οι τριάντα εννέα (39) από τις σαράντα δύο (42) οντότητες (εξαιρουμένων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων), απασχολούν περίπου 8.524 εργαζομένους και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών γύρω στα €1,4 δις. Ο μεγαλύτερος οργανισμός έχει περίπου 2.248 εργαζομένους (ΑΤΗΚ) και ο μικρότερος 2 (Κυπριακός Οργανισμός Διαχείρισης Αποθεμάτων Πετρελαιοειδών).

Ο κρατικός προϋπολογισμός για το 2018, προέβλεπε (για όσους Δημόσιους Οργανισμούς λαμβάνουν κρατική χορηγία), κρατικές χορηγίες ύψους €173 εκ. Επιπλέον, το κράτος παραχώρησε διαχρονικά στους Οργανισμούς αυτούς κρατικές εγγυήσεις ύψους €1 δις περίπου.

Πρόσθετα, ορισμένα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αντιμετωπίζουν μεγάλο αναλογιστικό έλλειμμα στο ταμείο συντάξεων τους⁹. Συγκεκριμένα, η αναλογιστική μελέτη του Ταμείου Συντάξεων της Αρχής

⁸ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

⁹ Πηγή- Ειδικές Εκθέσεις Γενικού Ελεγκτή της Δημοκρατίας που ολοκληρώθηκαν κατά το 2018.

Τηλεπικοινωνιών Κύπρου (ΑΤΗΚ) με ημερομηνία αναφοράς την 31.12.2017 κατέδειξε έλλειμμα ύψους €291 εκ. (σε σύγκριση με €293 εκ. το 2016) ενώ, σύμφωνα με την τελική αναλογιστική εκτίμηση του Σχεδίου Συντάξεων και Χορηγημάτων της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ), η παρούσα αξία των υποχρεώσεων μειώθηκε από €772 εκ. στις 31.12.2016 σε €736 εκ. στις 31.12.2017, ενώ η πραγματική αξία των περιουσιακών στοιχείων του Ταμείου αυξήθηκε από €538 εκ. το 2016 σε €548 εκ. το 2017, με αποτέλεσμα η καθαρή υποχρέωση της Αρχής προς το Ταμείο ύψους €234 εκ. στις 31.12.2016 να μειωθεί σε €188 εκ. στις 31.12.2017. Παράλληλα, το αναλογιστικό έλλειμμα του Ταμείου Συντάξεων του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (ΡΙΚ), στις 31.12.2017 ανήλθε στα €122 εκ. περίπου ενώ στον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού (ΚΟΑ) σύμφωνα με την αναλογιστική μελέτη με ημερομηνία αναφοράς την 31.12.2016, το έλλειμμα του Ταμείου Συντάξεων φτάνει τα €3,7 εκ.. Τέλος, στον Κυπριακό Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ), το ύψος της αναλογιστικής υποχρέωσης, ανερχόταν στις 31.12.2017 σε €17 εκ. σε σχέση με €19,7 εκ. στις 31.12.2016.

Περαιτέρω σημειώνεται ότι, οι έξι (6) ΔΟ που πραγματοποιούν ρυθμιστικές λειτουργίες, χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους ως επί το πλείστον από τέλη που χρεώνουν για τις υπηρεσίες που προσφέρουν ή από τις οικονομικές τους δραστηριότητες με εξαίρεση την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η οποία λαμβάνει κρατική χορηγία για κάλυψη μέρους των λειτουργικών της δαπανών.

(α) ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Καθαρές Μεταβιβάσεις (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανο μένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2018 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2018 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθ εσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2018) (€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	787.1	122.1	95.1	2,088	24.5	2,318.5	741.5	790.9	-104.4	423.6	774.4	299.8
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	35.0	18.2	9.1	157	4.2	286.1	22.6	23.4	-	9.8	32.2	-
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-28.6	343.6	109.7	100.8	2,248	-	809.4	244.0	285.4	-	98.8	261.6	-
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΤΗΡΩΝ	-	20.3	-	2.8	53	1.0	24.2	3.8	3.8	-	0.4	19.0	-
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ	4.5	0.3	-	2.3	53	0.2	38.3	4.4	5.7	47.5	55.9	0.0	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	1.9	0.9	-	1.6	35	0.3	0.2	2.3	2.3	-	0.1	4.5	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΓΗΣ	-	1.6	-2.0	1.7	34	0.1	96.6	2.0	2.7	40.3	1.1	64.9	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	0.0	0.3	-	0.3	11	-	0.5	0.3	0.3	-	0.0	-	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	-	13.3	13.3	3.9	73	0.6	14.9	6.9	7.1	-	9.6	16.4	17.0
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	28.0			23.3	350				34.6				
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΙΑΣ	-	3.9	2.3	0.5	10	0.1	25.1	0.4	1.3	18.0	0.2	19.5	19.5
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	-	-	0.0	-	-	0.1	1.5	0.0	0.0	-	3.0	-	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	9.4	6.2	1.9	51	0.1	193.5	4.6	21.0	72.8	7.1	131.9	130.5
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	-	27.0	19.7	2.5	65	0.0	455.4	9.9	13.1	60.4	18.3	140.2	148.2
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	27.4	18.4	2.8	69	0.3	261.6	12.6	13.5	168.1	26.5	171.1	182.1
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	-	5.8	3.9	0.7	16	-	83.7	1.9	2.6	36.8	1.3	38.9	50.0
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	-	11.5	7.4	1.3	35	-	166.4	2.4	2.4	57.0	12.1	63.8	71.2
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΑΤΑΤΩΝ	-	13.9	-	0.4	65	0.3	5.7	0.6	0.6	-	-	-	4.1
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	8.5	0.8	1.4	48	0.4	23.6	3.4	3.4	-	3.6	13.8	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	25.0	3.5	4.1	92	0.6	32.1	20.9	22.1	-	22.0	24.9	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	28.4	0.3	5.8	138	-	20.1	9.0	9.4	-	12.6	20.9	-
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	5.1	0.2	3.1	66	0.0	22.6	5.0	5.6	-0.4	5.6	4.5	-
ΣΥΝΟΛΟ	5.8	1,347.9	323.9	265.3	5,757	32.9	4,880.1	1,098.5	1,251.2	396.2	711.6	1,802.5	922.3

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	12,02	1,63	0,51
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	38,88	11,68	0,14
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	35,31	4,41	0,44
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΤΗΡΩΝ	-	74,86	41,83	0,80
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ	93,27	39,75	0,21	1,45
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	66,71	69,95	0,28	20,64
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΓΗΣ	-	61,90	32,83	0,68
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	9,80	84,59	19,37	0,03
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	-	55,06	0,68	1,74
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ		67,43		
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	-	36,02	38,50	0,78
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	-	-	0,01	1,92
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	8,88	9,31	0,71
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	-	19,10	6,04	0,34
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	20,79	1,81	0,75
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	-	26,38	14,14	0,48
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	-	53,49	4,08	0,45
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΑΤΑΤΩΝ	-	78,18	-	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	40,47	5,96	0,73
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	18,75	0,70	1,46
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	61,70	0,79	1,66
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΛΕΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	54,08	1,82	0,44

(β) ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβ ανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (EBITDA) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι , ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2018 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2018 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθε σμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2018) (€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	32.1	7.5	4.5	82	0.7	72.9	6.9	23.3	-	0.8	27.9	-
ΑΡΧΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	1.6	0.1	-	0.5	14	-	0.4	1.6	1.6	-	-	-	-
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	19.9	4.4	-0.3	1.1	31	0.1	101.6	1.4	1.4	373.1	386.2	4.3	160.2
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	9.0*	76.1	-2.1	8.0	228	0.0	66.2	9.8	10.3	-	50.7	32.7	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	31.0	3.0	3.1	6.7	255	0.3	59.5	30.6	33.3	5.2	6.5	13.7	11.1
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ	-	20.2	18.9	0.1	2	-	124.5	8.0	8.0	4.9	7.0	22.2	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	9.8	0.3	0.6	2.5	48	-	8.0	6.4	9.7	-	-	-	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	8.7	4.4	1.4	1.6	35	0.4	17.2	2.3	2.3	-	10.2	13.1	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	3.4	3.4	0.1	1.2	33	-	6.5	0.8	5.5	-	0.7	1.8	-
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΦΟΡΕΙΕΣ	52.3	31.8	-	37.4	1699	-	-	-	51.0	-	-	-	-
ΤΑΜΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	1.3	4.0	0.1	3.2	86	0.7	10.7	4.8	5.3	-	-	10.7	-
ΣΥΝΟΛΟ	137.0	179.8	29.3	66.8	2513	2.2	467.5	72.6	151.7	383.2	462.1	126.4	171.3

* Το ποσό αφορά κρατική χορηγία προς το Ταμείο Λειτουργίας.

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΑΡΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	19,48	45,58	0,39
ΑΡΧΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	93,85	29,42	-	-
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	81,85	79,68	0,26	3,84
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	10,57	77,66	1,29	1,25
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	91,17	20,12	1,18	0,33
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ	-	0,82	4,09	0,23
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	97,02	25,77	-	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	66,16	70,41	1,63	1,35
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	50,24	22,64	6,69	0,38
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΦΟΡΕΙΕΣ	62,18	73,30	-	-
ΤΑΜΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	24,33	59,94	-	-

(γ) ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας	Έσοδα μη συμπεριλαμβ ανομένης Κρατικής Χορηγίας	Μισθολόγιο	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις	Ενεργητικό (Assets)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2018	Σύνολο Δαπανών για το 2018	Καθαρό χρέος	Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Μακροπρόθ εσμες Υποχρεώσεις	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2018)
	(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)		(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)	(€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	2.1	1.1	26	-	1.7	1.5	1.5	-	-	3.3	-
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	-	3.3	2.1	42	0.0	17.5	2.9	2.9	-	8.7	-	-
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	6.7	3.6	55	-	3.7	5.1	5.1	-	0.1	-	-
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ	-	13.3	0.1	3	-	10.9	12.3	12.3	-	1.4	-	-
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	1.5	6.1	4.5	105	-	28.3	7.5	7.5	-	21.3	-	-
ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	2.2	0.9	23	-	9.8	1.7	1.7	-9.5	2.0	1.4	-
ΣΥΝΟΛΟ	1.5	33.6	12.2	254	0.0	71.9	30.9	30.9	-	33.5	4.7	-

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	72,69	-	1,92
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	-	71,67	1,83	0,49
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	70,58	37,00	-
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ	-	0,73	8,02	0,12
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	19,76	60,25	1,31	0,75
ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	53,12	4,75	0,35

(δ) ΚΡΑΤΙΚΑ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Μέρος των ΝΠΔΔ αποτελούν και τα τρία (3) δημόσια πανεπιστήμια στα οποία το 2018 παραχωρήθηκε κρατική χορηγία ύψους €107 εκ. περίπου για κάλυψη λειτουργικών δαπανών. Εργοδοτούν πάνω από 3.000 υπαλλήλους και το ύψος του προϋπολογισμού τους για 2018 ανέρχεται στα €149,7 εκ., εκ των οποίων το 72% περίπου χρηματοδοτείται από κρατικές χορηγίες.

Επίσης, στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται και το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής, ένα ιδιωτικό Ινστιτούτο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ακαδημαϊκό και ιατρικό κέντρο, το οποίο χρηματοδοτείται εξ' ολοκλήρου από το κράτος, το οποίο εργοδοτεί 195 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του για το 2018 ανέρχεται στα €14,4 εκ.. Τα €13,3 εκ. καλύπτουν τις τακτικές του δαπάνες (λειτουργικά έξοδα και μισθολόγιο) και τα υπόλοιπα καλύπτουν τις αναπτυξιακές του δαπάνες (τις ερευνητικές και τις εκπαιδευτικές του δραστηριότητες και τα έργα υποδομής του).

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας	Έσοδα μη συμπεριλαμβαν ομένης Κρατικής Χορηγίας	Μισθολόγιο	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις	Ενεργητικό (Assets)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2018	Σύνολο Δαπανών για το 2018	Καθαρό χρέος	Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Μακροπρόθε σμες Υποχρεώσεις	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2018)
	(€εκ.)		(€εκ.)		(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	63.1	29.6	55.2	2217	1.8	302.9	73.0	91.4	-	-	127.1	-
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	38.2	7.2	29.3	798	0.9	61.2	43.0	46.5	-	6.9	62.0	-
ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	5.7							11.8				
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	8.7	4.9	8.9	195	-	13.1	13.3	14.4	-	1.2	9.6	26.0
ΣΥΝΟΛΟ	115.7	41.7	93.4	3210	2.7	377.2	129.3	164.1	-	8.1	198.7	26.0

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	68,05	60,38
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	84,14	63,01
ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ		
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	63,97	61,80

B. Κρατικές Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Δικαίου (ΚΕΙΔ)

Οι Κρατικές Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Δικαίου διακρίνονται σε:

- α. Κρατικές Επιχειρήσεις που ασκούν εμπορική δραστηριότητα και
- β. Κρατικές Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν κυβερνητική πολιτική.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τις ΚΕΙΔ και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες καταστάσεις για το 2018 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία¹⁰ για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του Οργανισμού. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το χρέος προς ίδια κεφάλαια.

Συνολικά, οι οντότητες αυτές απασχολούν περίπου 127 εργαζομένους και έχουν ετήσιο προϋπολογισμό περίπου €28,4 εκ.. Η μεγαλύτερη οντότητα έχει 52 εργαζόμενους και η μικρότερη 5. Η πλειοψηφία των ΚΕΙΔ καλύπτουν τις δαπάνες τους από κρατική χορηγία μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Το ύψος της χορηγίας ανερχόταν το 2018 στα €20,4 εκ.

¹⁰ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

(α) ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας	Έσοδα μη συμπεριλαμ βανομένης Κρατικής Χορηγίας	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ)	Μισθολόγιο	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι , ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις	Ενεργητικό (Assets)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2018	Σύνολο Δαπανών για το 2018	Καθαρό χρέος	Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Μακροπρόθε σμες Υποχρεώσεις	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2018)
	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)		(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)	(€εκ.)
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	1.6	0.9	0.8	0.2	5	-	2.8	1.7	1.7	-	0.3	-	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	2.6	-	-1.7	0.7	10	-	2.7	1.0	1.0	-	-	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΛΤΔ	-	2.4	-0.8	1.0	15	-	9.8	2.5	2.5	-	0.7	4.6	-
ΣΥΝΟΛΟ	4.2	3.3	-1.7	1.9	30	-	15.3	5.3	5.3	-	1.0	4.6	-

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	64,00	11,76	9,33	0,10
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	66,98	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΛΤΔ	-	40,15	14,35	0,53

(β) ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανόμενης Κρατικής Χορηγίας	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (EBITDA) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2018 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2018 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2018) (€ εκ.)
ΙΔΡΥΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	0.4	0.7	0.3	0.6	17	-	0.4	0.9	0.9	-	0.4	-	-
ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	13.0	0.8	-4.4	2.1	52	-	38.0	18.6	18.7	-	4.9	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	2.4	0.1	0.0	0.5	14	-	1.0	0.7	2.5	-	-	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	0.8	0.3	0.1	0.7	17	-	2.2	1.2	1.2	-	0.2	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	16.6	1.8	-4.0	3.9	100	-	41.5	21.4	23.2	-	5.5	-	-

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΙΔΡΥΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	37,44	63,06	1,00	-
ΙΔΡΥΜΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	94,50	11,26	7,74	0,12
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	97,16	20,12	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	72,72	58,33	6,00	0,09

Γ. Ίδρυμα

Το Ίδρυμα Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου ιδρύθηκε από την Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως ειδικός μη-κερδοσκοπικός οργανισμός ιδιωτικού δικαίου για θέματα ανάπτυξης και προώθησης της τέχνης της ορχηστρικής μουσικής, της αναβάθμισης της μουσικής ζωής και της μουσικής παιδείας του τόπου και της περαιτέρω εμπλοκής της κοινωνίας στις μουσικές δραστηριότητες. Εργοδοτεί 51 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του για το 2018 ανέρχεται στα €2,6 εκ. εκ περίπου που καλύπτει τις τακτικές/λειτουργικές του δαπάνες. Κύριος χορηγός του Ιδρύματος είναι το Κράτος με κρατική χορηγία ύψους €2,5 εκ., η οποία καλύπτει όλα τα βασικά έξοδα λειτουργίας του Ιδρύματος και των Ορχηστρών.

Δ. Καταπίστευμα

Το Ογκολογικό Κέντρο Τράπεζας Κύπρου αποτελεί καταπίστευμα μεταξύ του Ιατρικού Ιδρύματος Τράπεζας Κύπρου και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η αποστολή του είναι η:

- αντιμετώπιση και θεραπεία του καρκίνου με σύγχρονες μεθόδους,
- συνεργασία με τα κρατικά νοσοκομεία, ιδιωτικές κλινικές και τους συνδέσμους που στηρίζουν τους ασθενείς,
- ανάπτυξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων και
- ανάπτυξη πρωτοβουλιών και συμμετοχή σε προγράμματα πρόληψης και έγκαιρης διάγνωσης του καρκίνου.

Εργοδοτεί 232 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του για το 2018 ανέρχεται στα €35,8 εκ. εκ των οποίων τα €35,6 εκ. καλύπτουν μισθούς, τακτικές/λειτουργικές δαπάνες περιλαμβανομένων και των φαρμάκων. Κύριος χορηγός του Ογκολογικού Κέντρου είναι το Κράτος το οποίο χορηγεί το Ογκολογικό τόσο σε χρήμα όσο και σε είδος (φάρμακα).

Ανάλυση Κινδύνων

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από τη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων είναι οι ακόλουθοι:

- Για τις οντότητες που πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες οι κίνδυνοι προέρχονται κυρίως από:
 - (α) πιθανή μείωση της κερδοφορίας τους θα επιφέρει μείωση των εισοδημάτων για το κράτος είτε αυτά προέρχονται από μερίσματα ή/και καταβολή άμεσων και έμμεσων φορολογιών,
 - (β) σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ζημιά για σειρά ετών είναι πιθανόν να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και κατ'επέκταση τις δημοσιονομικές προοπτικές αφού το κράτος είναι πιθανό να κληθεί να καλύψει τις ζημιές αυτές μέσω κρατικής χορηγίας αν ο Νόμος το επιτρέπει,
 - (γ) η ζημιολόγος πορεία των οντοτήτων αυτών πιθανόν να επηρεάσει την ρευστότητα τους και κατ'επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους προς τους πιστωτές τους. Εάν το κράτος έχει εγγυηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς πιστωτές πιθανόν να κληθεί να καταβάλει το ανάλογο ποσό. Εάν αυτό επισυμβεί θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά.

- Η πιθανή αύξηση των λειτουργικών και κεφαλαιουχικών δαπανών από οντότητες που δεν πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες (άρα δεν έχουν σημαντικά εισοδήματα) θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά αφού το κράτος θα κληθεί να καταβάλει αυξημένες χορηγίες.
- Τα αναλογιστικά ελλείμματα των ΝΠΔΔ για κάλυψη των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων των υπαλλήλων τους, και ιδιαίτερα των ΝΠΔΔ που καλύπτουν τις δαπάνες τους με κρατική χορηγία.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

- Συνεχής παρακολούθηση και έλεγχος των οικονομικών αποτελεσμάτων των πιο πάνω οντοτήτων από όλους τους αρμόδιους φορείς.
- Ετοιμασία από τους υπό αναφορά οργανισμούς έκθεσης δημοσιονομικών κινδύνων (για κάθε οργανισμό ξεχωριστά) και ενημέρωση του Διοικητικού Συμβουλίου για λήψη έγκαιρων μέτρων στην περίπτωση που απαιτούνται.
- Τακτή ενημέρωση των ΔΣ για τα οικονομικά τους αποτελέσματα, ανά τρίμηνο, και εντοπισμό πιθανών κινδύνων που προκύπτουν από τα αποτελέσματα αυτά και εισηγήσεις για μετριασμό των κινδύνων αυτών.
- Ενημέρωση του αρμόδιου Υπουργείου για τα οικονομικά αποτελέσματα του οργανισμού και τους πιθανούς κινδύνους και τις επιπτώσεις που αυτοί επιφέρουν στον οργανισμό ή στην οικονομία γενικότερα και εισηγήσεις με τα μέτρα μετριασμού των κινδύνων.
- Ενημέρωση του Υπουργικού Συμβουλίου για πιθανούς οικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει ο οργανισμός.
- Θέσπιση ή/και αναβάθμιση εσωτερικών κανονισμών που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία των οργανισμών.
- Με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 9/4/2019, όλες οι οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/ Κρατικές Επιχειρήσεις/ Κρατικοί Οργανισμοί θα ετοιμάζουν πέραν από τον ετήσιο προϋπολογισμό (2020) και Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2020-2022.

iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Εισαγωγικά

Οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ) αποτελούν μέρος της Γενικής Κυβέρνησης. Υπάρχουν 39 Δήμοι εκ των οποίων οι 9 είναι κατεχόμενοι και 487 Κοινοτικά Συμβούλια, εκ των οποίων τα 137 είναι κατεχόμενα. Οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια ετοιμάζουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς. Οι προϋπολογισμοί των Δήμων εγκρίνονται από κοινού από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών και οι προϋπολογισμοί των Κοινοτικών Συμβουλίων από τον Υπουργό Εσωτερικών (Επαρχοί) και τον Υπουργό Οικονομικών, σύμφωνα με τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο του 2014 και τους περί Δήμων και περί Κοινοτήτων Νόμους.

Για κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των προϋπολογισμών τους, παραχωρείται κρατική χορηγία, η κατανομή της οποίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με πληθυσμιακά κριτήρια.

ΑΤΑ – Δήμοι

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά μόνο τους τριάντα (30) ελεύθερους Δήμους (και όχι τους κατεχόμενους και τις κοινότητες κατεχόμενες και μη). Πρόσθετα, οι Δήμοι έχουν κατηγοριοποιηθεί σύμφωνα με πληθυσμιακά στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού του 2011.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τους Δήμους και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρτικές μη ελεγμένες καταστάσεις τους για το 2018 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α παρουσιάζει διάφορα οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, το προσωπικό, κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία των Δήμων. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων και τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες.

Σε γενικές γραμμές, οι τριάντα (30) Δήμοι εργοδοτούν 3,301 εργαζομένους όπου ο μεγαλύτερος Δήμος απασχολεί 462 εργαζομένους και ο μικρότερος 10.

Η κρατική χορηγία που παραχωρήθηκε στους Δήμους το 2018 ανήλθε στα €72,9 εκ. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1β η κρατική χορηγία προς τους Δήμους αποτελεί σημαντικό κομμάτι των συνολικών τους εσόδων γεγονός που τους καθιστά ουσιαστικά οικονομικά εξαρτώμενους από το Κράτος.

Το μισθολόγιο καλύπτει το 41% περίπου των συνολικών τους δαπανών ενώ οι υπόλοιπες λειτουργικές τους δαπάνες καλύπτουν περίπου το 32%. Κατ' επέκταση οι δαπάνες προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες αποτελούν το σημαντικότερο ποσοστό των δαπανών των Δήμων. Διευκρινίζεται ότι στις λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες (καθαριότητα, κοινωνικές υπηρεσίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ά.).

Όσον αφορά τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις των Δήμων προς την κυβέρνηση και τα άλλα πιστωτικά ιδρύματα αυτές ανέρχονται σε €383,6 εκ. και αφορούν δάνεια που συνάφθηκαν είτε με κυβερνητική εγγύηση είτε χωρίς κυβερνητική εγγύηση για υλοποίηση αναπτυξιακών έργων.

Τέλος, το αναλογιστικό έλλειμμα του ταμείου συντάξεως τους ανέρχεται στο συνολικό ποσό των €139,5 εκ. Το μεγαλύτερο μέρος της οφειλής προέρχεται κυρίως από τους μεγάλους Δήμους.

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει του πληθυσμού	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Έσοδα μη συμπεριλαμβα νομένης Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Λειτουργικές Δαπάνες (€ 000)	Μισθολόγιο (Συνολικό κόστος εργοδότη) (€ 000)	Κόστος Συντάξεων (€ 000)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, έκτακτοι, αορίστου, ωρομίσθιοι)	Ενεργητικό (Assets) (€ 000)	Σύνολο Δαπανών για το 2018 (€ 000)	Αναλογιστικό (Έλλειμμα)/ Πλεόνασμα (€ 000)
Πληθυσμός κάτω των 10.000	12.580	43.590	13.720	15.691	0.308	513	109.483	49.797	-6.499
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	21.702	60.970	29.582	31.646	1.380	928	175.532	74.730	-15.483
Πληθυσμός άνω των 30.001	38.677	103.229	44.253	65.593	5.933	1,860	719.248	150.051	-117.483
ΣΥΝΟΛΟ	72.960	207.789	87.555	112.930	7.621	3,301	1,004.263	274.579	-139.465

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού/ Συνολικές Δαπάνες %
Πληθυσμός κάτω των 10.000	22,39	31,51
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	26,25	42,34
Πληθυσμός άνω των 30.001	27,25	43,71

Ανάλυση Κινδύνων

Από τις τελευταίες διαθέσιμες αναλογιστικές μελέτες προκύπτει ότι μεγάλος αριθμός Δήμων παρουσιάζει αναλογιστικά ελλείμματα στις συντάξεις οπότε σε περίπτωση που Δήμος αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις προς τους εργοδοτούμενους του, τότε το κράτος θα κληθεί να καλύψει τις υποχρεώσεις αυτές.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

- Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αναμένεται ότι θα προκύψουν σοβαρές εξοικονομήσεις μέσω της ενοποίησης κοινών υπηρεσιών, της βελτίωσης της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας. Η οικονομική αυτοτέλεια των Δήμων εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης των Δήμων από το Κράτος και στην καλύτερη διαχείριση των οικονομικών τους.
- Η περαιτέρω μείωση των λειτουργικών δαπανών και ο περιορισμός αύξησης των δαπανών προσωπικού των ΑΤΑ που αποτελούν το 80% των συνολικών δαπανών τους θα οδηγήσουν στη βελτίωση των οικονομικών τους και στη δυνατότητα πληρωμής των υποχρεώσεων τους προς διάφορους πιστωτές, ειδικά τα δάνεια τα οποία έχουν συνάψει τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό για τα διάφορα αναπτυξιακά έργα που εκτελούν ή προγραμματίζουν να εκτελέσουν.
- Με την ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης των οικονομικών δεδομένων των ΑΤΑ και ειδικά τον έλεγχο των δαπανών.
- Εντατικοποίηση των ενεργειών για είσπραξη των καθυστερημένων οφειλών προς τους Δήμους και παροχή πρόσθετων εργαλείων (νομοθετικών) για τη βελτίωση της εισπραξιμότητας.
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για πιο ορθολογιστική λειτουργία των ΑΤΑ σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες του κάθε Δήμου. Ο κάθε Δήμος πρέπει να ετοιμάζει και υλοποιεί ένα ρεαλιστικό/ ορθολογιστικό προϋπολογισμό εντός των οικονομικών του δυνατοτήτων.
- Με σκοπό την πλήρη χρηματοδότηση των Ταμείων Συντάξεων και εξάλειψης των ελλειμμάτων οι Δήμοι θα πρέπει, μέσω μακροχρόνιου σχεδιασμού, να χρηματοδοτούν το Αναλογιστικό τους Έλλειμμα με ετήσιες καταβολές μέσω των προϋπολογισμών τους. Επίσης οι αναλογιστικές μελέτες θα πρέπει να επικαιροποιούνται μέσα σε εύλογα διαστήματα έτσι ώστε να ενημερώνονται για τη διαφοροποίηση του ύψους της συνεισφοράς τους.
- Από 1/1/2018 το κράτος έχει αναλάβει την αποπληρωμή των οφειλόμενων εγγυημένων δανείων των Δήμων.

iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εισαγωγικά

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα αντιπροσωπεύουν συμβατικά ρυθμισμένες συνεργασίες μεταξύ της Κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα με σκοπό την παροχή δημόσιων υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οποίες οι απαιτούμενοι πόροι υπόκεινται σε κατάλληλη διαχείριση και οι κίνδυνοι που απορρέουν κατανέμονται μεταξύ των εταίρων αναλόγως των αρμοδιοτήτων.

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα της Κυβέρνησης που βρίσκονται σε ισχύ κατά τη διάρκεια του έτους 2018 παρουσιάζονται στους πιο κάτω πίνακες μαζί με σχετικές επεξηγήσεις:

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
Περιγραφή σύμβασης	Ανάπτυξη και διαχείριση των αερολιμένων	Ανάπτυξη, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας	Σχεδιασμός, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	8.7.2005	Αρχική: 25.1.2008 Συμπληρωματική: 25.1.2010	27.4.2012
Ημερομηνία ισχύος συμφωνίας	12.5.2006	25.1.2008	27.4.2012
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	25 έτη	53 έτη (από 25.1.2010) (2)	55 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Φάση Ι €574,5 εκ.(κατασκευή αερολιμένων – ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €134,3 εκ. (μαρίνα και υποδομές - ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €82,8 εκ. (μαρίνα και υποδομές – σε εξέλιξη)
	Φάση ΙΙ €143,0 εκ. (επέκταση αερολιμένων – δεν ξεκίνησε)	Φάση ΙΙ €216,7 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – σε εξέλιξη)	Φάση ΙΙ €137,2 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
	<u>Σύνολο €717,5 εκ.</u>	<u>Σύνολο €351,0 εκ.</u>	<u>Σύνολο €220,0 εκ.</u>

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)</i>	(1)	Σταθερό: €51.260 ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%	Σταθερό: €100.000 ανά έτος (πρώτη πληρωμή μετά το πέμπτο έτος), αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%
	Σταθερό: €3,5 εκ. ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	Σταθερό: €290.500 ετήσια, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	
	Μεταβλητό: 33% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή	€21,2 εκ. έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων	Έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων
	Διαμοιρασμός κερδών βάσει προτύπων απόδοσης		
<i>Εισπράξεις έτους</i>	€29,8 εκ. (3)	€7,2 εκ.	€3,1 εκ.
<i>Πληρωμές έτους</i>	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε
<i>Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας</i>	Όχι	Όχι	Όχι
<i>Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας</i>	Όχι	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
<i>Καθορισμός τελών</i>	<p>Αεροναυτικά τέλη: αύξηση μόνο με έγκριση της Κυβέρνησης</p> <hr/> <p>Μη αεροναυτικά τέλη: ελεύθερος καθορισμός, βασισμένος στο κόστος της υπηρεσίας που αφορά</p>	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή

Λεπτομέρειες	(Δ) Λιμάνι Λεμεσού	(Ε) Μαρίνα Παραλιμνίου
<i>Περιγραφή σύμβασης</i>	Ανάπτυξη Λιμένα και παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου	Σχεδιασμός, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας
<i>Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας</i>	25.4.2016	15.1.2018
<i>Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας</i>	29.1.2017	15.1.2018
<i>Περίοδος ισχύος συμφωνίας</i>	Τμήμα 1: 25 έτη Τμήμα 2: 15 έτη Τμήμα 3: 25 έτη	125 έτη
<i>Διαμοιρασμός κόστους</i>	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
<i>Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)</i>		Φάση I €36,5 εκ. (μαρίνα και υποδομές – σε εξέλιξη)
		Φάση II €27,9 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
		Φάση III €21,5 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
		<u>Σύνολο €85,9 εκ.</u>

Λεπτομέρειες	(Δ) Λιμάνι Λεμεσού	(Ε) Μαρίνα Παραλιμνίου
<i>Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)</i>		
<i>Εισπράξεις έτους</i>	€44,7 εκ.	€1,6 εκ.
<i>Πληρωμές έτους</i>	Δ/Ε	Δ/Ε
<i>Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας</i>	Όχι	Όχι
<i>Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
<i>Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
<i>Καθορισμός τελών</i>	Ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Καθορισμός ανώτατων ορίων από Αρχή Λιμένων Μη ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Ελεύθερος Καθορισμός	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή

Λεπτομέρειες	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Η) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας	(Ζ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
<i>Περιγραφή σύμβασης</i>	Ανακαίνιση, λειτουργία και πώληση νερού	Ανακαίνιση, λειτουργία, συντήρηση και πώληση νερού	Σχεδιασμός, κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και προμήθεια νερού
<i>Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας</i>	26.1.2012	30.9.2005 και 27.11.2007 (συμπληρωματική συμφωνία)	7.8.2009
<i>Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας</i>	1.7.2015	20.5.2007	1.7.2012
<i>Περίοδος ισχύος συμφωνίας</i>	27 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 25 έτη για λειτουργία)	22 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 20 έτη για λειτουργία)	23 έτη (3 έτη για κατασκευή και 20 έτη για λειτουργία)
<i>Διαμοιρασμός κόστους</i>	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
<i>Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)</i>	€6 εκ.	€27,8 εκ.	€45,8 εκ.
<i>Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία</i>	€12,3 εκ.	€41,7 εκ.	€81,6 εκ.
<i>Εισπράξεις έτους</i>	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε

Λεπτομέρειες	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Η) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας	(Ζ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
Πληρωμές έτους	€12,1 εκ. (4)	€21,2 εκ. (4)	€15,2 εκ. (4)
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)

Επεξηγήσεις:

(1) Αρχική εκτίμηση (τιμές 2006): Σταθερό €34,9 εκ, Μεταβλητό €609,1 εκ., Διαμοιρασμού κερδών €129,6 εκ., Σύνολο €773,6 εκ.

(2) Η μίσθωση των οικιστικών μονάδων της Μαρίνας γίνεται για 125 έτη. Οι συμβάσεις μίσθωσης υπογράφονται από τον Ανάδοχο για τα πρώτα 53 έτη και από την κυβέρνηση για τα υπόλοιπα 72 έτη.

(3) Συμπεριλαμβάνονται στα Ενοίκια, Δικαιώματα και Άλλοι Πρόσοδοι. Αποτελούνται από Σταθερό εισόδημα €4 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα μείον αποκοπές €25,8 εκ. Σταθερό εισόδημα €1 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα €3,4 εκ., που εισπράχτηκαν μέσα στο έτος, αφορούν το έτος 2017. Πέραν των πιο πάνω, στα Έσοδα από Προσφορά Υπηρεσιών και Αγαθών συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους €3 εκ., από το οποίο τα €0,8 εκ. ήταν σχετικά με το έτος 2017, που εισπράχθηκε από την Κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του έτους και αφορούσε παροχή υπηρεσιών από την Πυροσβεστική Υπηρεσία προς το Διαχειριστή. Ποσό ύψους €0,8 εκ., που αφορά παροχή υπηρεσιών για το έτος, εκκρεμεί κατά το τέλος του έτους.

(4) Συμπεριλαμβάνονται στις Λειτουργικές Δαπάνες στο Λογαριασμό Εισπράξεων και Πληρωμών. Δεν υπήρχαν οποιεσδήποτε Εκκρεμείς Υποχρεώσεις για το έτος.

(5) Τα έργα θα πρέπει να περιέλθουν στην Κυβέρνηση με ευθύνη του Διαχειριστή και να είναι απαλλαγμένα οποιωνδήποτε ελαττωμάτων.

(6) Το κράτος υποχρεούται κατά το ελάχιστο να αγοράζει μια καθορισμένη ποσότητα αφαλατωμένου νερού ή έχει το δικαίωμα να θέσει τη μονάδα σε εφεδρεία και να καταβάλλει στον Ανάδοχο ένα ελάχιστο ποσό για κάλυψη του κεφαλαιουχικού κόστους. Οι τιμές μονάδας ανά κυβικό μέτρο αναπροσαρμόζονται κάθε τρίμηνο βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) δείκτης εργατικών, (β) δείκτης καυσίμων και (γ) πραγματική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.

Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις

Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει τα δάνεια του, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές του Αναδόχου το 95% των οφειλόμενων δανείων. Σε τέτοια περίπτωση τα περιουσιακά στοιχεία του έργου μεταφέρονται στην κυριότητα της κυβέρνησης.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για μη κατάλληλη παράδοση από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων της μονάδας προς ανακαίνιση. Κατόπιν σχετικής εξέτασης από την ΚΕΑΑ, η διαφορά θα επιλυθεί μέσω της διαδικασίας επίλυσης διαφωνιών (dispute resolution procedures) που προβλέπεται στο Συμβόλαιο.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για καθυστέρηση στην παραχώρηση του Εργοταξίου. Η απαίτηση εξετάστηκε από την ΚΕΑΑ και απορρίφθηκε κατά την συνεδρία της στις 15/3/2016.